

T.C.
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Eğitim Programları ve Öğretim Tezli Yüksek Lisans Programı

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN 6. SINIF
ÖĞRENCİLERİNİN HARİTA BİLGİSİ VE COĞRAFI
KOORDİNATLARA İLİŞKİN KAVRAM YANILGILARINA
YÖNELİK GÖRÜŞLERİ

Gözde ÖZDOĞAN
Yüksek Lisans Tezi

Danışman
Doç. Dr. Sadık Yüksel SIVACI

Burdur, 2019

T.C.
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Eğitim Programları ve Öğretim Tezli Yüksek Lisans Programı

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN 6. SINIF
ÖĞRENCİLERİNİN HARİTA BİLGİSİ VE COĞRAFİ
KOORDİNATLARA İLİŞKİN KAVRAM YANILGILARINA
YÖNELİK GÖRÜŞLERİ

Gözde ÖZDOĞAN
Yüksek Lisans Tezi

Danışman
Doç. Dr. Sadık Yüksel SIVACI

Burdur, 2019

**MAKÜ EĞİTİM BİLİMLERİ
ENSTİTÜSÜ**

YÜKSEK LİSANS JÜRİ ONAY FORMU

M.A.K.Ü Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 08/08/2019 tarih ve 299/1 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından 29/08/2019 tarihinde tez savunma sınavı yapılan Gözde ÖZDOĞAN' ın "Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin 6. Sınıf Öğrencilerinin Harita Bilgisi ve Coğrafi Koordinatlara İlişkin Kavram Yanılgılarına Yönelik Görüşleri" konulu tez çalışması Eğitim Bilimleri Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

JÜRİ

ÜYE : Doç. Dr. Sadık Yüksel SIVACI
(Tez Danışmanı)

ÜYE : Prof. Dr. Ömer Faruk TUTKUN

ÜYE : Dr. Öğretim Üyesi Rafet AYDIN

ONAY

M.A.K.Ü Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun/...../..... tarih ve/..... sayılı kararı.

İMZA/MÜHÜR

BİLDİRİM

Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum “Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin 6. Sınıf Öğrencilerinin Harita Bilgisi ve Coğrafi Koordinatlara İlişkin Kavram Yanılgılarına Yönelik Görüşleri” adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve tez yazım kılavuzuna uygun olarak hazırladığımı taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım. Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

- Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim sadece Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

.../10/2019

Gözde ÖZDOĞAN

TEŞEKKÜR

"Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin 6. Sınıf Öğrencilerinin Harita Bilgisi ve Coğrafi Koordinatlara İlişkin Kavram Yanılgılarına Yönelik Görüşleri" başlığı altında incelenecek bu çalışma boyunca bana yardım, eleştiri ve katkılarıyla desteğini esirgemeyen danışman hocam Doç. Dr. Sadık Yüksel SIVACI'ya, çalışmalarımı inceleyerek olumlu katkılarda bulunan değerli hocam Prof. Dr. Bayram TAY'a sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum. Bugünlere gelmemde büyük emeği geçen, benden gerek maddi gerekse manevi hiçbir şekilde desteklerini esirgemeyen sevgili aileme sonsuz sevgi ve teşekkürlerimi sunuyorum.

Gözde ÖZDOĞAN

Burdur, 2019

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin 6. Sınıf Öğrencilerinin Harita Bilgisi ve Coğrafi Koordinatlara İlişkin Kavram Yanılgılarına Yönelik Görüşleri

(Yüksek Lisans Tezi)

Gözde ÖZDOĞAN

ÖZ

Bu araştırmanın amacı, sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerine göre 6. sınıf öğrencilerinin harita bilgisi ve coğrafi koordinatlara ilişkin kavram yanılgılarını, bu kavram yanılgılarının oluşma sebeplerini, kavram yanılgısının önlenmesi ve giderilmesi için hangi etkinliklerin yapılması gerektiğini, kavram yanılgısının önlenmesi ve giderilmesine yönelik öğretmenlerin önerilerini belirlemektir. Araştırmanın problemi; “sosyal bilgiler öğretmenlerine göre, insanlar, yerler ve çevreler öğrenme alanında yer alan harita bilgisi ve coğrafi koordinatlara ilişkin öğrencilerin yaşadıkları kavram yanılgıları nelerdir?” sorusu oluşturmaktadır. Alt problemler ise, öğretmen görüşlerine göre; kavram yanılgılarının öğrencilerde oluşma sebepleri, kavram yanılgısını önleyebilmek ve giderebilmek için hangi etkinliklerin yapılması gerektiği, belirlenen 13 kavramın (matematik konum, özel konum, ekvator, paralel, meridyen, coğrafya, genel coğrafya, fiziki coğrafya, beşeri ve ekonomik coğrafya, yerel coğrafya, harita, kroki, ölçek) hangilerinin kavram yanılgısına sebep olduğu ve son olarak belirlenen 13 kavramda oluşan kavram yanılgısını önlemek ve giderebilmek için neler yapılması gerektiği sorulmuştur. Araştırma nitel desende oluşturulmuş ve veriler dört sorudan oluşan yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2018-2019 eğitim-öğretim yılında Burdur il merkezindeki 18 ortaokulda görev yapan 27 sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmanın bulgularına göre; öğretmenler, öğrencilerin en çok kavram yanılgısına düştüğü kavramları; paralel, meridyen, matematik konum, özel konum, ölçek ve harita olarak belirtmişlerdir. Öğretmenler kavram yanılgısının oluşma sebeplerini; kavramların soyut olması, öğrencinin seviyesine uygun olmaması, hazırbulunuşluk, yetersiz zaman, araç gereç eksikliği vb. olarak ifade etmişlerdir. Kavram yanılgılarını önlemek ve gidermek için öğretmenler tarafından; materyal geliştirme, proje ödevi verme, oyun ve şarkı ile öğretim yapma, öğrenciye uygulama yaptırma vb. etkinlikler önerilmiştir. Ayrıca kavram yanılgısını önlemek ve gidermek için öğretmenler; derste araç gereç kullanımı, ders saatinin artırılması, kavramların somutlaştırılması, ilgili konuların bir üst sınıfa alınması, aktif öğrenme ortamı sağlanması vb. görüşler belirtmişlerdir. Son olarak araştırmanın sonuçlarına göre öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Coğrafi Koordinatlar, Harita Bilgisi, Kavram Yanılgısı, Sosyal Bilgiler.

Sayfa Adedi: 66

Danışman: Doç. Dr. Sadık Yüksel SIVACI

**Social Studies Teachers '6th Grade Students' Perceptions of Misconceptions
Regarding Mapping and Geographical Coordinates**

(Master Thesis)

Gözde ÖZDOĞAN

ABSTRACT

The aim of this study is to determine the misconceptions of 6th grade students about map information and geographical coordinates according to the opinions of social studies teachers, the reasons for the occurrence of these misconceptions, the activities to prevent and eliminate misconceptions, and to prevent misconceptions. The problem of the research; "What are the students' misconceptions about social studies teachers, map information and geographical coordinates in the learning area of people, places and environments?". Sub-problems, according to the views of teachers; reasons of misconceptions in students, which activities should be done in order to prevent and eliminate misconceptions, 13 determined concepts (sketch, scale) which caused misconceptions, and what was done to prevent and eliminate misconceptions in the last 13 concepts. The research was designed in a qualitative design and the data were collected with a structured interview form consisting of four questions. The study group consisted of 27 social studies teachers working in 18 secondary schools in the city center of Burdur in the 2018-2019 academic year. According to the findings of the research; teachers, students' misconceptions are the most concepts; Parallel, meridian, mathematical location, special location, scale and map. Teachers explain the reasons for misconception; the concepts are abstract, not appropriate to the level of the student, readiness, insufficient time, lack of tools and so on. As they have expressed. To prevent and eliminate misconceptions by teachers; material development, project assignments, teaching with games and songs, to make the student practice. activities are suggested. In addition, teachers to prevent and eliminate misconceptions; In the course, the use of tools, increasing the hours of the course, concretizing the concepts, taking the related topics to the upper class, providing an active learning environment and so on. opinions. Finally, suggestions were presented according to the results of the research.

Key Words: Map Knowledge, Misconception, Social Studies, Terrestrial Coordinates.

Page Number: 66

Supervisor: Associate Professor Sadık Yüksel SIVACI

İÇİNDEKİLER

BİLDİRİM	i
TEŞEKKÜR.....	ii
ÖZ	iii
ABSTRACT.....	iv
İÇİNDEKİLER	v
KISALTMALAR	viii
TABLOLAR DİZİNİ	ix
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Problem Cümlesi	4
1.2.1. Alt Problemler.....	4
1.3. Araştırmanın Amacı	4
1.4. Araştırmanın Önemi	5
1.6. Sınırlılıklar.....	5
1.7. Tanımlar	6
BÖLÜM II.....	7
KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	7
2.1. Kuramsal Çerçeve	7
2.1.1. Sosyal Bilgilerin Tanımı Ve Önemi.	7
2.1.1.1. Sosyal Bilgiler Dersinin Tarihiçesi.	8
2.1.1.1.1. Dünyada Sosyal Bilgiler.	8
2.1.1.1.2. Türkiye’de Sosyal Bilgiler.	9
2.1.1.2. 2005 ve 2017 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programları.	10
2.1.2. Kavram nedir?.....	12
2.1.2.1. Kavram Öğrenimi ve Öğretimi.	13
2.1.2.2. Kavram Öğretiminde Kullanılan Öğretim Teknikleri ve Materyaller.	14
2.1.2.2.1. Kavram Haritası.	14
2.1.2.2.2. Kavram Karikatürü.....	15
2.1.2.2.3. Kavram Bulmacası.	15
2.1.2.2.4. Kavramsal Değişim Metinleri.	16

2.1.2.2.5. Kavram Ağları.....	16
2.1.2.2.6. Anlam Çözümleme Tablosu.....	16
2.1.2.3. Kavram Yanılgısı.....	17
2.1.3. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Müfredat İncelemesi.....	19
2.1.4. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi İnsanlar, Yerler ve Çevreler Öğrenme Alanı.....	28
2.2. İlgili Araştırmalar.....	30
BÖLÜM III.....	36
YÖNTEM.....	36
3.1. Araştırmanın Modeli.....	36
3.2. Çalışma Grubu.....	36
3.3. Veri Toplama Aracı.....	37
3.4. Verilerin Analizi.....	39
BÖLÜM IV.....	40
BULGULAR VE YORUM.....	40
4.1. Araştırmanın Problemine Göre Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Öğrencilerde Tespit Ettiği Kavram Yanılgısı Sonuçları.....	40
4.2. Araştırmanın Birinci Alt Problemine Göre Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Öğrencilerde Tespit Ettiği Kavram Yanılgılarının Sebepleri.....	41
4.3. Araştırmanın İkinci Alt Problemine Göre Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Kavram Yanılgısını Önlemek ve Gidermek İçin Önerdiği Etkinlikler.....	42
4.4. Araştırmanın Üçüncü Alt Problemine Göre Araştırmaya Katılan Öğretmenlere Verilen Kavramlardan Öğrencilerde Yanılgı Oluşmasına Sebep Olan Kavramlar.....	43
4.5. Araştırmanın Dördüncü Alt Problemine Göre Araştırmaya Katılan Öğretmenlere Verilen Kavramlardan Yanılgıya Sebep Olan Kavramları Önlemek ve Gidermek İçin Oluşturulan İfadeler.....	44
BÖLÜM V.....	46
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	46
5.1. Sonuç ve Tartışma.....	46
5.1.1. Araştırmanın Problemine Yönelik Elde Edilen Sonuçlar.....	46

5.1.2. Araştırmanın Birinci Alt Problemine Yönelik Elde Edilen Sonuçlar.....	47
5.1.3. Araştırmanın İkinci Alt Problemine Yönelik Elde Edilen Sonuçlar.....	49
5.1.4. Araştırmanın Üçüncü Alt Problemine Yönelik Elde Edilen Sonuçlar. ..	50
5.1.5. Araştırmanın Dördüncü Alt Problemine Yönelik Elde Edilen Sonuçlar.	51
5.2. Öneriler.....	53
5.2.1. Araştırmanın Sonucuna Dayalı Öneriler.....	53
5.2.2. Yapılacak Olan Yeni Araştırmalara Yönelik Öneriler.	54
KAYNAKLAR	55
EKLER.....	64
EK-1	65
ÖZGEÇMİŞ	66

KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
f	: Frekans
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
NCSS	: National Council For The Social Studies/ Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi
TDK	: Türk Dil Kurumu
vb	: Ve Benzeri
vd	: Ve Diğerleri
%	: Yüzde

TABLolar DİZİNİ

<u>Tablolar</u>		<u>Sayfa</u>
Tablo 1	Martorella'nın Kavram Sınıflaması	12
Tablo 2	Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı.....	36
Tablo 3	Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Yaşına Göre Dağılım.....	37
Tablo 4	Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Mesleki Kıdemlerine Göre Dağılımı.....	37
Tablo 5	Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Öğrencilerde Tespit Ettiği Kavram Yanılgısı Sonuçları.....	40
Tablo 6	Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Öğrencilerde Tespit Ettiği Kavram Yanılgıları Sebepleri.....	41
Tablo 7	Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Kavram Yanılgılarını Önlemek ve Gidermek İçin Önerdiği Etkinlikler.....	42
Tablo 8	Araştırmaya Katılan Öğretmenlere Verilen Kavramlardan Öğrencilerde Kavram Yanılgılarına Sebep Olan Kavramlar.....	44
Tablo 9	Araştırmaya Katılan Öğretmenler Tarafından Kavram Yanılgılarını Önlemek ve Gidermek İçin Oluşturulan İfadeler.....	45

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmaya temel teşkil eden problem durumu, problem cümlesi ve alt problemler ile araştırmanın amacı, önemi ve sınırlılıklarına yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Eğitimin öncelikli amacı, topluma iyi birer vatandaş kazandırmaktır (Toprakçı, 1995, s. 4). Doğanay (2014)'a göre, sosyal bilgilerin öncelikli amacı, bireylerin eğitilmesidir. Buna göre sosyal bilgiler temel derslerden biridir denilebilir. Çünkü toplumu ele alır, bireyi topluma katar yani toplumla iç içedir. Bireye diğer insanlarla bir arada yaşayıp bir bütün olabilmeyi öğretir.

Tümertekin (1994)'e göre coğrafya, yeryüzünü bizlere takdim eden bir bilimdir. Doğanay (2014)'a göre coğrafyayı bilmek demek, dünyayı fiziki, beşeri ve ülkeleri açısından tanımak, görmek demektir. Coğrafya dersinin öğretim programında Milli Eğitim Bakanlığı ([MEB], 2018a); öğrencilerin hayatlarını sürdürdükleri yeri, dünyanın coğrafyasını öğrenmelerini, tüm hayatı süresince devamlı kullanacakları bilgileri öğrenmelerini amaçlar.

Coğrafya, insan ve doğa ile ilgili birçok araştırma gerçekleştirip, bu ilişkiyi açıklamaktadır. Bunun için bireylerin coğrafya eğitimi alması ve coğrafyayı bilmesi gerekmektedir (Girgin, 2002, s. 127).

Ekiz ve Akbaş (2005)'a göre, sosyal bilgiler öğretim programının temel amaçlarından biri kavramların öğrenciye kazandırılmasıdır. Sosyal bilgiler dersinde öğrencinin öğrenmesi gereken birçok kavram bulunmaktadır. Bu kavramların hepsinin öğrenciler tarafından aynı şekilde anlamlandırılarak öğrenilmesi istenir. Kavram bakımından zengin olan bu derste kavram öğretimine dikkat edilmelidir. Birçok öğrenci kavramlara anlam veremediğinden ezbere başvurmaktadır. Ezber ise kavramların kısa süre akılda kalmasını sağlar ve tam anlamıyla öğrenme

gerçekleşmemektedir. Yazıcı ve Samancı (2003)'ya göre bazen öğrenciler ilk kez gördükleri kavramları anlamayabilir. Bunun sebebi olarak öğretimde geleneksel yöntemlerin kullanılması, araç-gereç eksikliklerinin olması gösterilebilir.

Öğrencide oluşan kavram yanlışları eğitimdeki en önemli sorunlardandır. Çünkü dikkate alınmadığı takdirde ileride sıkıntılara yol açabilmektedir. Bu yüzden tespit edilip, giderilmesi gerekmektedir. Bir kavram yanlışının düzeltilerek öğretilmesi, o kavramın ilk kez öğretilmesinden çok daha zor olabilir (Bitlisli, 2014, s. 2). Ayrıca bu durum çok zaman almaktadır. Bireyin herhangi bir konuda kavram yanlışının olmasından ziyade o konu ile ilgili bir fikrinin olmaması bile daha iyidir denilebilir.

Eyidoğan ve Güneysu (2002)'ya göre, kavram yanlışları öğretmen, öğrenci ve ders kitabı üçlüsünden kaynaklanmaktadır. Öğretmenin yetersiz bilgisi, ayrıntıya fazla girme; öğrencinin ilgisizliği, ön bilgi yetersizliği; ders kitabındaki yanlış ve hatalı bilgi, görsellerin yetersizliği örnek olarak gösterilebilmektedir.

Çakmak (2006)'a göre, kavramlar zihinde algılanıp, insanın yaşantısına göre yorumlandığından bireyden bireye değişebilmektedir. Cüceloğlu (1991)'na göre, diğer canlılardan insanı ayıran en önemli özellik düşünmesidir. Düşündüklerini başkasına aktarabilmesi için kavramlara ihtiyaç duyar. Sosyal bilgiler dersinde kavram öğreniminin önemli olduğu söylenebilir. Doğanay (2014)'a göre de kavramların öğrenilmesi sosyal bilgiler dersinin öğretiminde çok önemlidir. Öğrencinin başarısını artırır, öğrenmesini kolaylaştırır ve kolay hatırlama sağlar, öğretimi bireyselleştirir ve iletişimi artırır, problem çözmeyi kolaylaştırır.

İnsanlar, yerler ve çevreler öğrenme alanı içinde çok fazla bilgi ve soyut kavram bulunmaktadır. Öğrenciler genelde soyut kavramlarla karşı karşıya kaldıklarında, fazla bilgiye maruz bırakıldıklarında, tanımlamaların yetersiz olduğu durumlarda alternatif kavramlar ortaya çıkarabilirler. Bunda çevre de etkili olabilmektedir (Çakmak, 2006, s. 8). Bu öğrenme alanında yer alan harita bilgisi ve coğrafi koordinatlar konularında, dünyanın özellikleri ile ilgili bilgiler, plan, kroki hazırlama, yönünü bulabilme, Türkiye'nin dünya üzerindeki yerinin önemini kavrayabilme, koordinat sistemi ile dünya üzerindeki herhangi bir yer hakkında bilgi sahibi olabilme, iki yer arasında mesafe hesaplayabilme gibi önemli bilgiler verilmektedir. Bu gibi önemli konularda meydana gelen hatalar birçok soruna neden olabilir. Sosyal bilgiler soyut bir ders olduğu için öğrenciler bilgileri uzun süre akılda tutmakta

zorlanmaktadır. Soyut kelimeler belli bir süre tekrar edilmezse veya öğrenirken etkili bir şekilde öğrenilmezse bunlarda unutmaya ya da yanlış hatırlamaya neden olur. Hatta daha sonra öğrenilenlerle karıştırılabilir. Bu yüzden özellikle kavramlarda yanlışlığa düşülmektedir. Birçok kavram örneklerle, görsel olarak verilir ancak yine de karıştırılmaktadır. Bu araştırmada ele alınan insanlar, yerler ve çevreler öğrenme alanındaki coğrafi kavramlardan örnek verirsek; Türkiye 36-42 kuzey paraleli ve 26-45 doğu meridyeni arasında yer almaktadır. Bu da coğrafi konumu belirler. Bu konuyla ilgili birçok öğrenci kavram yanlışlığına düşmektedir. Paralel ve meridyen dereceleri karıştırılmaktadır (MEB, 2018b, s. 97). Tekkaya, Çapa ve Yılmaz (2000)'a göre, kavram yanlışlığı öğrencilerin kavramlarla ilgili kendi tanımlamalarını yapmaları ve bilimsel tanımlamaların aksine gitmeleridir. Bu gibi önemli konularda yapılan kavram yanlışlığı daha sonraki öğrenmeleri de etkilemektedir.

Dilber (2006)'e göre, birçok derste olduğu gibi sosyal bilgilerde de eskiden beri kullanılan yöntemler öğrencileri aktif etmenin yerine onları ezber yapmaya teşvik etmiştir. Böylece öğrencide kavram yanlışlığı oluşmuştur. Ders işlenirken öğretilen kavramları tam öğrenmeyen ya da karıştıran öğrencilerin bir sonraki aşamada daha çok zorlanacak olmaları kaçınılmazdır. Bu da bütün bir konunun anlaşılmasına sebep olduğu gibi kavramlar tam anlaşamadığı için diğer konularda da karmaşaya sebep olabilir.

Yukarıda yapılan açıklamalardan da anlaşılacağı gibi sosyal bilgiler dersinin temel derslerden olduğu ve bir konuda yapılan kavram yanlışlığının diğer konuları da olumsuz olarak etkileyeceği düşünülmektedir. Bu sebepten dolayı bu çalışma da öğrencilerin 6. sınıf sosyal bilgiler dersinde harita bilgisi ve coğrafi koordinatlara ilişkin öğrencilerin sahip olduğu kavram yanlışlıklarını ve bu kavram yanlışlıklarının sebeplerini tespit etmek, bu yanlışlıkların önlenmesi ve giderilmesine yönelik hangi etkinlikler yapılacağını belirlemek, ayrıca öğretmenlere verilen toplamda 13 kavramdan (matematik konum, özel konum, ekvator, paralel, meridyen, coğrafya, genel coğrafya, fiziki coğrafya, beşeri ve ekonomik coğrafya, yerel coğrafya, harita, kroki, ölçek) hangilerinin kavram yanlışlığına sebep olduğu ve bu kavram yanlışlıklarının giderilmesinde neler yapılabileceği öğretmen görüşleri ile belirlenmeye çalışılmıştır.

1.2. Problem Cümlesi

Bu araştırmanın problemini; “Sosyal bilgiler öğretmenlerine göre; insanlar, yerler ve çevreler öğrenme alanında yer alan harita bilgisi ve coğrafi koordinatlara ilişkin öğrencilerin yaşadıkları kavram yanlışları nelerdir?” sorusu oluşturmaktadır.

1.2.1. Alt problemler. Bu çalışmada aşağıdaki alt problemlere cevap aranmıştır;

1. Bu kavram yanlışlarının öğrencilerde oluşma sebepleri öğretmenlere göre nelerdir?
2. Öğretmenlere göre kavram yanlışlarını önleyebilmek ve giderebilmek için hangi etkinlikler yapılmalıdır?
3. Belirlenen 13 kavramdan (matematik konum, özel konum, ekvator, paralel, meridyen, coğrafya, genel coğrafya, fiziki coğrafya, beşeri ve ekonomik coğrafya, yerel coğrafya, harita, kroki, ölçek) hangileri kavram yanlışısına sebep olmaktadır?
4. Belirlenen 13 kavramdan oluşan kavram yanlışısını önlemek ve giderebilmek için neler yapılmalıdır?

1.3. Araştırmanın Amacı

İnsanların düşüncelerinin temelini kavramlar oluşturur. Herhangi bir konuda bilgisi olmayan bireye bilgiyi vermek kolaydır. Ancak bilgi verilen konuda yanlış bilgiye sahip bireyde değişiklik yapmak kolay değildir. Burada özellikle öğretmenlere sorumluluk düşmektedir. Kavram öğretilirken o kavramın en belirgin özelliğiyle açıklık getirilir ve öğretilirse öğrenci ezberle yönelmez ve anlaması kolaylaşır. Böylece istenen sonuca ulaşılabilir (Yağbasan ve Gülçiçek, 2003, s. 6). Buna göre, bu araştırmanın amacı, sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerine göre 6. sınıf öğrencilerinin harita bilgisi ve coğrafi koordinatlara ilişkin kavram yanlışlarını, bu kavram yanlışlarının oluşma sebeplerini, kavram yanlışının önlenmesi ve giderilmesi için hangi etkinliklerin yapılması gerektiğini, kavram yanlışının önlenmesi ve giderilmesine yönelik öğretmenlerin önerilerini ortaya koymaktır.

1.4. Araştırmanın Önemi

Kavramların hangilerinin kavram yanılgısına sebebiyet verebileceği, kavram yanılgısının oluşmasının sebepleri, derste hangi yöntem ve araç-gereçlerin kullanılacağı, kavram yanılgısının oluşmaması için hangi önlemlerin alınması gerektiği, kavram yanılgısı oluştu ise bunun nasıl giderileceğinin bilinip, dikkat edilmesi ile kavram yanılgılarının azalacağı hatta giderileceği düşünülmektedir.

6. sınıf sosyal bilgiler dersinde işlenen insanlar, yerler ve çevreler öğrenme alanı yoğun bilgi birikimine sahip olup bu öğrenme alanında, İlk Çağ'dan günümüze tarih bilgisi bulunup, coğrafyanın temeli atılmaktadır (MEB, 2018a). Bu sebeptir ki öğrencilere katkısının olacağı düşünülmektedir. Böyle bir öğrenme alanında öğretmenlerin görüşleri alınarak, öğrencilerde oluşan kavram yanılgılarının sebeplerinin belirlenmesi, öğrencilerin kavram yanılgısına düşmesinin önlenmesi, kavram yanılgısı oldu ise nasıl düzeltilmesi gerektiği, kavram yanılgısının oluşmasını önlemek için hangi etkinliklerin yapılmasının belirlenmesi bakımından önemli olduğu ve öğretmenlerin hangi kavramlarda dikkat edilmesi gerektiğini bilerek dersi işlemesine katkıda bulunacağı düşünülmektedir. Ayrıca kavram yanılgısı ile ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında daha çok fen bilimleri alanında çalışmaların olduğu tespit edilmiştir (Ubuz, 1999; Tekkaya, Çapa ve Yılmaz, 2000; Yağbasan ve Gülçiçek, 2003; Selvi ve Yakışan, 2004). Bu sebeple alanda yapılacak olan çalışmalara da katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırma,

1. 2018-2019 eğitim-öğretim yılı, Burdur il merkezindeki 18 ortaokul ve bu okullarda eğitim veren toplam 31 sosyal bilgiler öğretmeni,
2. 6.sınıf sosyal bilgiler dersi insanlar, yerler ve çevreler öğrenme alanı içinde yer alan harita bilgisi ve coğrafi koordinat bilgileri,
3. Uygulanan yarı yapılandırılmış görüşme formu soruları ile sınırlandırılmıştır.

1.6. Tanımlar

Sosyal Bilgiler: “Toplumsal gerçekle kanıtlamaya dayalı bağ kurma süreci ve bunun sonunda elde edilen dirik bilgilerdir” (Sönmez, 2005, s. 3).

Harita: Yeryüzünün bir kısmının ya da tümünün kuş bakışı olarak, belli bir oranda küçültülüp düzleme aktarılmasına denir (Doğanay ve Sever, 2012, s. 355).

Coğrafi Koordinat: Herhangi bir yerin konumunu belirlemek için kullanılan yöntemdir (MEB, 2018b, s. 96).

Kavram: Ortak özellikleri bulunan nesnelere bir kategori altında toplayan grup ismine denir (Budak, 2003, s. 432).

Kavram Yanılgısı: Öğrenilen bilgilerin bilimsel bilgileri içermeyip, bilimsel bilgilere aykırı olmasıdır (Altıboz, 2004, s. 148).

Öğrenme Alanı: “Öğrenme alanı, birbiri ile ilişkili bilgi, beceri ve değerlerin bir bütün olarak görülebildiği, öğrenmeyi organize eden disiplinler arası bir yapıdır” (MEB, 2018a, s. 11).

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde araştırmanın konusu ile ilgili literatür bilgisi taranarak araştırmanın kuramsal çerçevesi oluşturulmuştur.

2.1. Kuramsal Çerçeve

2.1.1. Sosyal bilgilerin tanımı ve önemi. Sosyal bilgiler; “toplumsal gerçekle kanıtlamaya dayalı bağ kurma süreci ve bunun sonunda elde edilen dirik bilgilerdir” (Sönmez, 2005, s. 3). Öztürk (2009)’e göre, sosyal bilgiler, her koşulda bilgiyi kullanarak problemleri çözebilen bireyler yetiştirmeyi amaç edinen bir derstir.

Amerika Birleşik Devletleri (ABD)’nde sosyal bilgiler alanındaki kurumlardan olan, ABD Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi (National Council For The Social Studies [NCSS])’ne göre sosyal bilgiler; “sosyal bilim alanlarını ve insanların onurlarını korumak amacıyla oluşturulan, insan ilişkilerini araştıran, toplumda bireyin rolünü inceleyen faaliyet alanlarını kapsamaktadır” (Sosyal Bilgiler, 2019).

Sosyal bilgilerin amacı; vatanını ve milletini seven, sorumluluğunu bilip yerine getiren, haklarını öğrenip kullanan, özgür düşünebilen, yeteneğinin farkında olan, ülkesini ve dünyayı ilgilendiren olayları takip eden bireyler yetiştirmektir. Böylece sosyal bilgiler coğrafya, tarih, ekonomi, sosyoloji, psikoloji, felsefe, vatandaşlık, siyaset bilimi, hukuk vb. bilim ve konuları bütünleştirir (MEB, 2018a, s. 8). Sosyal bilgiler programı, hayat bilgisi ve sosyal bilgiler dersinde bireylere üretmeyi ve çalışmayı öğretmeyi amaçlar (Akdağ, 2009, s. 6). Sosyal bilgiler dersi sözel bir ders olduğu için düşünme gücünü geliştirir (Kııcı, 2006, s. 23). Ayrıca sosyal bilgiler dersi ile bireyler yaşadığı toplum ile ilgili bilgileri öğrenir, geçmişini bilir (Öztürk ve Otluoğlu, 2003, s. 40).

Safran (2008)’a göre, sosyal bilgilerin temelini oluşturan dört özellik vardır. Bunlardan ilki, etkili vatandaşlıktır. Etkili vatandaşlık, vatandaşlık bilinci oluşan, vatanını koruyabilen, Atatürk ilkelerini bilip sorumluluğunu yerine getirebilen

vatandaştır. Sosyal bilgilerin en önemli amacının etkili vatandaş yetiştirmek olduğu söylenebilir. İkincisi, kültürlenmedir. Kültürleme ile kültür geliştirilip, yeni nesillere aktarılır. Böylece bireyler yaşadığı toplumun kültürünü öğrenir. Üçüncüsü, yöntemdir. Yöntem, derste verilen bilgilerin gündelik bilgiler değil, bilimsel yöntemle elde edilmiş olmasını ifade eder. Dördüncü ise zamandır. Zaman kavramından kasıt, bireylerin kültürünü öğrenip, yaşaması ve yaşatması olarak ifade edilebilir.

Bu bilgilere bakılacak olursa araştırma kapsamında sosyal bilgiler; bireyi toplumsallaştıran, geçmişini öğretip geleceğe yön verebilmesini sağlayan, örf, adet, gelenek ve göreneklerini öğrenmesine yardımcı olan, bir yönden değil birçok yönden geliştiren, kısaca bireye toplumda kimlik kazandıran bir derstir denilebilir. Çünkü sosyal bilgiler, hayata dair tüm bilgileri öğrenci seviyesine indirerek, onları hayata hazırlar, onlara herhangi bir problem karşısında nasıl hareket edilmesi gerektiğini kazandırmayı amaçlar. Sosyal bilgiler yurttaşın öğretilmesidir (Öztürk, Keskin ve Otluoğlu 2014, s. 2). Aykaç (2007)'a göre, sosyal bilgiler dersi bireyin insanlarla iletişim sağlamasında, yaşadığı toplumu öğrenmesinde, kendi sorumluluklarını öğrenmede, örf, adet ve değerlerinin önemini bilmesinde, kişilik gelişiminde, çalışan ve üreten bir birey olmasında, kişiliğini geliştirmesinde önemli katkılar sağlar. Sosyal bilgiler bireyin eğitiminde ilk sırada yer alır denilebilir.

2.1.1.1. Sosyal bilgiler dersinin tarihçesi.

2.1.1.1.1. Dünyada sosyal bilgiler. Sosyal bilgiler dersinin okullarda olması gerektiğini ilk kez Fransız düşünür Condorcet söylemiştir (Sözer, 1998, akt. Safran, 2008, s. 11). İlk kez 1892 yılında ABD'de Ulusal Eğitim Konseyi sosyal bilgiler kavramından bahsetmiş ve programını tarih, coğrafya, vatandaşlık bilgisi derslerinden oluşturmuştur (Sönmez, 2005). Bir ders olarak ABD'de 20. yy. başlarında, sosyal değişim ve karmaşanın çoğalmasına çözüm olarak işlenmeye başlamıştır (Kılıçoğlu, 2009, s. 7).

Eğitimciler, 1930 ve 1940'lı yıllarda sosyal bilgileri geliştirmeye çalışmışlardır. 1960 ve 1970 yılları arasında "yeni sosyal bilgiler" isimli yenilik hareketi ortaya çıkmıştır. Bu yenilik hareketi ile birlikte sosyal bilgilerde tarih ve coğrafya bilgileri azaltılıp; ekonomi, siyaset bilimi, antropoloji, sosyal psikoloji, sosyolojiye ağırlık verilmiştir.

Aktif öğrenmeye önem verilerek, geleneksel anlayışlar ve tündengelelim anlatımı yerine tümevarım ve araştırma yöntemi benimsenmiştir. 1980’li yıllarda bu yaklaşımdan vazgeçilip tekrar geleneksel yaklaşım benimsenmiştir (Öztürk ve Otluoğlu, 2003). 1990’larda ABD’de NCSS sosyal bilgiler dersinin, yeni sosyal bilgiler hareketine yakın bir içerik olmasına karar vermiş 1995’te çeşitli konu ve modeller geliştirilmiştir (Safran, 2008, s. 12).

ABD, değerlere çok önem vermektedir. Bu yüzden değerler eğitimine sosyal bilgiler öğretiminde temel değerler olarak yer verilmiştir (Parker, 2009, akt. Merey, Kuş ve Karatekin, 2012, s. 1614). NCSS (1994, 2010), sosyal bilgiler için milli program standartları hazırlamış ve dört değer öğretilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bunlardan ilki; bireysel haklardır (özgürlük, eşitlik, adalet, özel mülk, güvenlik vb.). İkincisi; bireysel özgürlüklerdir (inanç, düşünce, vicdan ve ifade özgürlüğü vb.). Üçüncüsü; bireysel sorumluluklardır (yaşama saygı, başkalarının hakkına saygı, dürüstlük, merhametli olmak vb.). Dördüncüsü; Sosyal durumlara, inançlara ve devlete dair değerlerdir (hükümetin seçimle iş başına gelmesi, devletin özgürlükleri koruması vb.) (akt. Merey, Kuş ve Karatekin, 2012, s. 1614). ABD’de ortaya çıkıp gelişen sosyal bilgiler dersi, Japonya, Kore, Türkiye, Kanada ve Avustralya gibi ülkelerde de benimsenmiştir (Öztürk, 2009, s. 24).

2.1.1.1.2. Türkiye’de sosyal bilgiler. Türklerin Müslüman olmadan önceki dönemlerinde çocuk ve gençlerin topluma kazandırılması düşüncesiyle Türkiye’de sosyal bilgilerin temellerinin çok eskiye dayandığı söylenebilir (Akyüz, 2018, s. 431). Türklerin İslamiyet’i kabulü ile sosyal bilgilerde dinin etkisi görülmeye başlanmıştır (Sönmez, 2005). Osmanlıda sosyal bilgiler dersinin içeriğinde toplumu ilgilendiren konular ve din etkili olmuştur. Osmanlıda tarih ve coğrafya dersi ise ilk olarak Tanzimat Dönemi’nde işlenmeye başlamıştır. Bununla birlikte ilk Türk pedagoğu olan Selim Sabit Efendi tarih ve coğrafya dersleriyle ilgili ilk ders kitabını yazmıştır (Öztürk, Keskin ve Otluoğlu, 2014, s. 76). Cumhuriyetin ilanından sonra 1924, 1926, 1930, 1932, 1936 ve 1948 programlarında tarih, coğrafya ve yurt bilgisi dersleri ayrı ayrı okutulmuştur (Öztürk ve Dilek, 2005, akt. Tay, 2017, s. 466).

Sosyal bilgiler dersinin, 1950’lerde denemeleri yapılmaya başlanmış ve 1962’de “Toplum ve Ülke İncelemeleri” olarak tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisi dersleri

birleştirilerek okutulmaya başlanmıştır. 1968 yılında ilkokullarda, 1975'te ortaokullarda ders olarak okutulmaya başlanmıştır (Safran, 2008, s. 14). Sözer (2009)'e göre okulların amacı; öğrencileri sorumlu, topluma yararlı bir birey olarak yetiştirmektir. Bu amaca ulaşabilmek için ilkokul programına hayat bilgisi, ortaokul programına sosyal bilgiler dersi konulmuştur. 1990'larda Türkiye'de sosyal bilgiler dersi geleneksel yöntemlerle yürütüldüğünden 1998 yılında program geliştirme çalışmaları başlatılmış ve 2005'te yapılandırmacılık temelli bir program uygulamaya konulmuştur. Bu program öğrenci merkezlidir. (Öztürk, 2009). 2005 yılına kadar programlar ilerlemecilik ve yeniden kurmacılık anlayışı ile hazırlanmış olup, daimicilik ve esasicilik anlayışı sürdürülmüştür (Tay, 2017, s. 466). Daimicilik; yeniliklere karşıdır. Bireylerin farklı olmasını değil hepsinin aynı olmasını ister. Eğitimin insana hayatı öğretmesini ve geleneksel anlayışın devam etmesi gerektiğini savunur. Bireyin zeki olmasını amaçlar (Demirel, 2015, s. 19). Esasicilik; öğretmeni merkeze alır, eğitimde geleneksel anlayışı savunur ve ezberin önemli olduğunu belirtir (Demirel, 2015, s. 20). İlerlemecilik; merkezinde öğrenci vardır ve öğretmen rehberdir. Geleneksel eğitim anlayışından uzak olup bireye önem verir. Öğrencinin birbiri ile yarışmasını değil birlikte iş yapmasını savunur (Demirel, 2015, s.21). Yeniden Kurmacılık; ilerlemeciliğin geliştirilmiş hali olup, topluma önem verir. Bu yüzden toplumun eğitimi önemlidir (Demirel, 2015, s. 22). Bu bağlamda son yıllarda yapılan sosyal bilgiler dersi öğretim programları önem taşımaktadır.

2.1.1.2. 2005 ve 2017 Sosyal bilgiler dersi öğretim programları. 2005

İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın genel amaçları şu şekildedir:

“birey kendi istek, ilgilerinin farkına vararak, vatanını seven, vatanına sahip çıkan, haklarını bilen ve kullanan, herkesin eşit olduğunu bilen, coğrafi özellikleri, ekonomiyi öğrenen, mesleklerin hepsinin ayrı ayrı önemli olduğunu bilen ve gerekli olduğunu anlayan, bir bilgiyi yerinde kullanabilen, süreklilik algısını öğrenen, değişim ve gelişimden yana olup teknolojinin hayatındaki yerinin önemini bilen, hayatını demokrasi çerçevesinde devam ettirip, Atatürk ilke ve inkılaplarını bilen bilinçli bireyler yetiştirmektir...” (MEB, 2005, akt. Öztürk, Keskin ve Otluoğlu, 2014, s. 6).

Diğer programlara göre 2005 yılı programı birçok yönden farklılık göstermektedir. Tek ders kitabı anlayışı kaldırılmış ders kitabı, öğretmen kılavuz kitabı ve öğrenci çalışma kitabına yer verilmiştir. Değerlendirme yapılırken önceden ürün önemli iken yeni programla süreç daha önemli olmuştur. Ayrıca her bir kazanım için bir etkinlik oluşturulmuştur (Tay, 2017, s. 467).

2017 sosyal bilgiler dersi öğretim programı öğrenciyi merkezi almış olup disiplinler arası yaklaşımı benimsemiştir. Bu yaklaşımda bir konu merkeze alınır ve diğer derslerde de aynı konu derse uygun olarak işlenerek konu pekiştirilir. 2017 programında yedi öğrenme alanı vardır. 2005 programında yer alan sekizinci öğrenme alanı “gruplar, kurumlar ve sosyal örgütler” yalnızca 4. ve 5. sınıflarda görülmekte iken 2017 programında bu öğrenme alanı kaldırılmıştır. 2005 programında son öğrenme alanı olan “zaman, süreklilik ve değişim” ise tüm öğrenme alanlarını kapsamakta iken 2017 programında bu öğrenme alanı kaldırılmış ve yeni bir öğrenme alanı olan “etkin vatandaşlık” oluşturulmuştur (Tay, 2017, s. 473). 2005 programında ünite ifadesi kullanılırken 2017 programında ünite yerine öğrenme alanı ifadesi kullanılmıştır. 2017 programında birey daha çok ön plana alınmıştır (Çoban ve Akşit, 2018, s. 501).

2005 programında 15 beceri yer almaktadır “(eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, problem çözme, karar verme, iletişim, araştırma, bilgi teknolojilerini kullanma, girişimcilik, Türkçeyi etkili ve güzel kullanma, gözlem, mekânı algılama, zaman ve kronolojiyi algılama, değişim ve sürekliliği algılama, sosyal katılım, empati becerisi)”. Bu 15 becerinin 13’ü 2017 programında aynen yer alırken iki tanesi “(yaratıcı düşünme ve bilgi teknolojilerini kullanma becerisi)” çıkarılmış olup, dokuz yeni beceri “(yenilikçi düşünme, dijital okuryazarlık, finansal okuryazarlık, harita kullanma, kalıp yargı ve ön yargıyı fark etme, kanıt kullanma, konum analizi, medya okuryazarlığı, tablo, grafik, diyagram çizme ve yorumlama)” eklenmiştir (Tay, 2017, s. 474).

2005 programında toplam kazanım 174 olup, 2017 programında 136’dır (Tay, 2017, s. 473). 2005 programında kavramlar listelenirken, 2017 programında sadece ayrı bir başlık olarak bahsedilir. 2017 programında kavramlara gereken önemin verilmemesi ile yoğun bilgiye maruz kalan öğrenci dersi ezber dersi olarak görebilir ve temel kavramları öğrenmede sıkıntı yaşayabilir (Çoban ve Akşit, 2018, s. 502). Günlük hayatta öğrenilen kavramları öğrenmek kolaydır ancak okulda öğrenilen kavramları öğrenmek daha zordur çünkü bu kavramlar somut değildir ve karışıktır. Sosyal bilgiler dersindeki bu kavramları öğrenmek bireye toplumsal sorunlarını çözmesinde fayda sağlar. Ayrıca kavramları öğrenmek, kazanımlarında oluşmasını sağlar (Yel, 2007, s. 176).

2005 programında Atatürkçülükle ilgili yedi kazanım yer almaktayken, 2017 programında yalnızca 7. sınıflarda etkin vatandaşlık öğrenme alanında bir kazanıma yer verilmiştir. Bununla ilgili talep ve öneriler olsa da bakanlık değişikliğe gitmemiştir (Çoban ve Akşit, 2018, s. 503). Ocak ve Gündüz (2006)'e göre, eğitim programlarının toplumun ihtiyaçları doğrultusunda eğitimde kalitenin artması için geliştirilmesi gerekmektedir.

2.1.2. Kavram nedir? Ortak özellikleri bulunan nesnelere bir kategori altında toplayan grup ismine kavram denir (Budak, 2003, s. 432). Kavramlar içeriğine göre sınıflandırılabilir. Örneğin, Martorella'nın kavram sınıflandırması Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1.

Martorella'nın Kavram Sınıflaması

Sınıflama Temeli	Kavram Çeşitleri
Somutluk derecesine göre	1.somut (göl, masa vb.) 2.soyut (özgürlük, sevgi vb.)
Öğrenildiği bağlara göre	1.formal (okul vb.) 2.informal (toplumsallaşma vb.)
Ayırt edici özelliklere göre	1.tek boyutlu (sandalye) 2.çok boyutlu (demokrasi vb.)
Öğrenilme bakımına göre	1.eylemsel (tenis oynama) 2.simgesel (tenis maçı izleme vb.) 3.sembolik (tenis hakkında olma vb.)

Kaynak: (Bitlisli, N. (2014). *6.sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi yeryüzünde yaşam ünitesinde geçen coğrafi kavramları algılama düzeyleri ve kavram yanılgıları (Bayburt örneği)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Giresun. s. 17).

Tablo 1'de görüldüğü üzere, kavramlar dört sınıfa ayrılır ve her kavram sınıfı kendi içinde çeşitlilik göstermektedir. Çepni, Ayas, Johnson ve Turgut (1997) kavramı, çevremizde gördüğümüz olaylara, eşyalara verilen isim olarak tanımlamıştır. Bir kavram söylendiğinde o kavramla ilgili bizde bir düşüncenin oluşması için yaşantımızda yer almış olması gerektiğini böylece ilk olarak zihnimizde oluştuğunu, kavramların, bizim düşüncelerimizi nasıl ifade ettiğimizle ilgili olduğunu belirtmişlerdir.

Çepni vd. (1997)'ne göre, kavramların zihinde oluşması ve kişiye ait olması kavramların herkes için aynı anlama gelmediğini göstermektedir. İnsanlar doğduğu günden ölümüne kadar kavram öğrenmektedir. Bu durumda insanın kendi bilgileri tazelenir, gelişir, yerine yenileri gelir. Onlara göre bu döngü hep devam etmektedir.

2.1.2.1. Kavram öğrenimi ve öğretimi. Kavram öğrenimine bireyin doğumundan ölümüne kadar devam eden bir süreç denilebilir. Üstün ve Akman (2003)'a göre, bir kavramın meydana gelmesinde ayırt etme önemlidir. Dündar (2008)'a göre, kavram öğretilirken çok dikkatli olunmalıdır. Öğrenciye ilk olarak temel kavramları vermeli ardından zor kavramları öğretmelidir. Çünkü eksik ve yanlış öğrenen öğrenci bunu diğer konulara taşıyabilir. Öğrencinin özellikleri (zeka, yaş vb.), derste kullanılan araç-gereç, öğretmenin anlatılan konuda yeterliliği kavram öğretimini etkileyen unsurlardandır. Özellikle konu ile ilgili bol örnek verme, anlaşılabilir olması için açık bir şekilde anlatım çok önemlidir. Ayrıca “somuttan soyuta, basitten karmaşığa, yakından uzağa ilkeleri kavram öğretiminde etkilidir. Bitlisli (2014)'ye göre de kavram öğrenilirken ilk olarak kavram oluşturulur daha sonra kavram gruplarına ayrılır ve öğrenilir.

Bir kavramın öğrenilmiş olması Ülgen (2004)'e göre; öğrenilen kavramın anlatılabilmesi, o kavramın tanımının yapılabilmesi, kavramı başka kavramlarla kıyaslayarak özelliklerini ifade edebilmesi ve yeni bir kavram öğrenirken ön bilgilerini kullanabilmesiyle ilgilidir. Yazıcı ve Samancı (2003)'ya göre de, öğrencilerin sosyal bilgiler dersini anlayabilmeleri için kavramları öğrenmeleri gerekir.

Kavram öğrenmek bireye birçok fayda sağlamaktadır. Örneğin; okul başarısını artırır, bireyin diğer insanlarla etkileşimi artar, öğrenimi kolaylaştırır, bir şeyi hatırlamayı kolaylaştırır, herhangi bir konuda akıl yürütme ve problem çözümü yapılabilir (Doğanay, 2005, s. 273).

Bitlisli (2014), çalışmasında kavram öğretilirken neler yapılması gerektiğine değinmiştir. Buna göre;

- Öğretmen öğreteceği kavramları çok iyi bilmeli, hatta zıttı olan kavramları öğrenmelidir.

- Öğrenciler öğretim için hazır hale getirilmelidir. Gerekli araç ve gereç hazırlanmalı, sınıf uygun hale getirilmelidir.
- Kavramları gruplandırılmalıdır, böylece öğrenme ve öğretme kolaylaşır.
- Kavramların özellikleri öğretilebilir. Bu sayede başka kavramlardan ayırt edilebilir.
- Öğrenciye öğretilen kavramın tekrar etmesi hatta tanım yapması istenebilir. Hatası olduğunda öğrenci düzeltilerek yanlış öğrenmenin önüne geçilebilir.
- Öğrencilere öğrendikleri kavramların aktif kullanması sağlanmalıdır.
- Öğrenciye istediği şekilde tanım yaptırılmalı böylece ezberin önüne geçilmelidir.

2.1.2.2. Kavram öğretiminde kullanılan öğretim teknikleri ve materyaller.

Kavram yanlışlarının giderilmesinde geleneksel yöntemler yerine daha çeşitli yöntemleri kullanmak önemlidir. Çünkü öğrencide oluşan kavram yanlışlarını geleneksel yöntemlerle gidermek çok uğraş gerektirir. Bu sebeple çeşitli yöntemler kullanılması gerekmektedir (NRCS, 1997, akt. Ayyıldız, 2010, s. 31). Kavram öğretiminde kavram haritası, kavram karikatürü, kavram bulmacası, kavram değişim metinleri, kavram ağları, anlam çözümleme tablosu etkin olarak kullanılabilir.

2.1.2.2.1. Kavram haritası. Kavramlar arasındaki ilişkiyi gösteren haritalardır. Bir tablo verilerek görsellik sağlanır. Böylece kavramlar arasındaki ilişki fark edilip kolay bir şekilde öğrenme yapılabilir (Novak ve Gowin, 1984, akt. Kılınç, 2007, s. 29). “Kavram haritaları kavramlar ve kavramlar arasındaki ilişkileri belirten, adım sırasına koyan, birbiriyle ilişkili bir tekniktir” (Şahin, 2002, s. 21).

Novak (tarihsiz)’a göre kavram haritaları ile:

- Kavramlar sınıflanır
- Tüm sınıflarda kullanılabilir
- Eski bilgilerle yeni bilgilerin birleştirilmesini sağlayarak anlamlı öğrenme gerçekleştirir. Bilgilerin kalıcı olmasını sağlar
- Kavramlar görsel olarak betimlendiğinden akılda kalma oranı artar
- Kavramları birbirleriyle ilişkilendirir

- Kavram yanlışlarının ortaya çıkarılması ve giderilmesini sağlar (akt. Yıldız, 2014).

2.1.2.2.2. *Kavram Karikatürü*. Karikatür mizah temelli olup bireyleri güldürmeyi amaçlar. Kavram karikatürleri ise eğlendirerek öğrenciye bilgi verir (Keogh ve Naylor, 1999).

Dabell (2004)'e göre kavram karikatürlerinin özellikleri şunlardır:

- Farklı bakış açısı sunar
- Bilgiyi sorgular, ayrıntıya girebilmeyi sağlar
- Oluşan kavram yanlışlarının giderilmesini sağlar
- Öğrenciyi araştırma yapmaya yöneltir
- Öğrenciyi aktif tutarak, güdüler
- Konuyu tekrar etme ve özetlemeye yardımcı olur
- Tartışma ortamı yaratmak için uyarıcı olarak kullanılabilir
- Derse olan katılımı artırır
- Öğrencinin konu hakkındaki düşüncelerini belirler.

Kavram karikatürleri eğitimin farklı aşamalarında kullanılabilir. Yapılan çalışmalarda (Kabapınar, 2005; F. Ekici, E. Ekici ve Aydın, 2007) kavram karikatürlerinin, kavram yanlışlarının belirlenip, giderilmesinde etkili olduğu belirtilmiştir.

2.1.2.2.3. *Kavram bulmacası*. Bulmacalar düşünmeyi sağlayan, eğlenceli görsel materyallerden biridir. Bilgilerin kolay öğrenilip, akılda kalmasını sağlar (Aslan ve Şeker, 2013, s. 33).

Kaymakçı (2012), çalışmasında kavram bulmacalarının;

- Öğrenciler arasında iletişimi artırdığını
- Özellikle grup halindeyken birbirleriyle fikir alışverişinde bulduklarını
- Konunun daha iyi anlaşılması ve bilgilerin kalıcı olmasını sağladığını
- Araştırma yapma, yaratıcı düşünme ve karar verme gibi becerileri geliştirdiğini belirtmiştir.

2.1.2.2.4. *Kavramsal değişim metinleri.* Öğrencilerin yanlış bilgilerinin, doğru bilgilerle değiştirilmesini sağlayan, öğrencilerin kavram yanlışlarının hangileri olduğunu belirtip bunu örneklerle açıklayan metinlerdir. Kavram değişim metinleriyle;

- Kavram yanlışlarının yanlış olduğu belirtilir
- Kavramlarla ilgili öğrencinin bildikleri belirlenir
- Öğrencinin nerede eksik olduğu belirlenir
- Yeni bilgiler açıklanır (Yıldız, 2014).

2.1.2.2.5. *Kavram ağları.* Kavram ağları mevcut bilgilerin gruplandığı, grafik ile gösterilen görsel bir araçtır. Kavram haritalarının özel hali denilebilir (Kavram Ağları, 2017).

Kavram ağlarının özellikleri şu şekildedir;

- Öğrencilerin önceden öğrendiği bilgileri aktifleştirilir
- Yeni kavramlar oluşturulur
- Kavramlar yeniden düzenlenir
- Kavramların arasında ilişki kurulur
- Kavram gruplamada en iyi yöntemlerden biridir denilebilir (Alkış, 2009, s. 85).

2.1.2.2.6. *Anlam çözümleme tablosu.* Anlam çözümleme tablosu öğrencilerin katılımıyla birlikte analiz edilerek hazırlanır. İki boyutludur. Bir tarafta analiz edilecek konu, diğer tarafta konunun nasıl analiz edileceği bulunmaktadır. Bu tablo ile öğrenciler önceki bilgileriyle, yeni bilgilerini karşılaştırır ve anlamlandırır (Tuncel, 2012, s. 128). Atasoy (2014)'a göre anlam çözümleme tabloları kavramları tanımlayıp, ayırt etmede çok etkilidir.

Bu araştırmaya göre kavram öğretiminde ve kavram yanlışlarının giderilmesinde öğretim teknik ve materyallerini kullanmanın etkili olduğu söylenebilir. Bu bağlamda kavram yanlışısına değinmenin önemli olduğu düşünülmektedir.

2.1.2.3. Kavram yanılması. Kavramlar öğrenilirken bazen yanılmaya sebep olmaktadır. Bir kavramı öğrenirken o kavramla ilgili eksik bilgi olması ya da kavramı öğrenirken bilginin yanlış kodlanmasına kavram yanılması (misconception), denilebilir. Birçok şekilde kavram yanılması tanımına ulaşılabilir. Bunlardan bir kaçına bakacak olursak: Anlatılan bir konunun öğrenci tarafından farklı olarak düşünülmesidir (Driver ve Easley, 1978, akt. Ceyhan, 2018, s. 3). Anlatılan kavramların öğrenci tarafından yanlış algılanması sonucunda yanlış yorumlama yapılmasıdır (Garnett ve Treagust, 1992, akt. Şen ve Yılmaz, 2013, s. 59). Öğrencinin öğretmenin anlattığı kavramları gerçek anlamıyla anlamayıp başka şekilde anlamlandırmasıdır (Nakleh, 1992, akt. Ceyhan, 2018, s. 3). Piaget de kavram yanılmaları için şöyle demiştir; bir bilgi eksik olduğunda kavram yanılması başlar ve bu yanılmı devam eder. Bu daha sonra kavram yanılmısına dönüşür (Rowell, Dawson ve Harry, 1990, akt. Şen ve Yılmaz, 2013, s. 84).

Kavram yanılmısına hata demek doğru olmayabilir. Çünkü kavram yanılmısı önceden birey tarafından meydana getirilen bir kavramın yerine yeni bir kavramın getirilmesiyle ve önceki öğrenilen bilgiden farklılık göstermesiyle oluşur. Kavram yanılmısına bireylerin daha önceki yaşantıları, inançları sonucunda oluşan yanlışlık da denilebilir. Daha önce oluşan kavramların yerine yenisinin gelerek bireydeki eski kavramın değiştirilmesine birey karşı koyar (Yenilmez ve Yaşa, 2008, s. 462).

Kavram yanılmalarının belli başlı sebepleri vardır. Bunlara bakacak olursak;

- Öğretmenlerin ders sırasında öğrencilerin ön bilgilerini, derse olan hazırlıklarını önemsememesi ilk sebep olarak gösterilebilir (Sweller, 1998, akt. Ceyhan, 2018, s. 4). Öğrencinin yanlış ön bilgisi kavram yanılmısının oluşmasında çok etkilidir denilebilir. Bazen ilk kez görülen bir kavramda bile yanılmaya düşülebilir. Bunun sebebi de bireyde oluşan ön bilgiden kaynaklanabilmektedir. Bireyler genelde ön bilgilerine başvurarak bir kavramı açıklar. Bireydeki ön bilgiler bilimsel bilgi olmadığından daha sonra öğrenilecek olanları aksi yönde etkileyebilir (H. Demircioğlu, G. Demircioğlu, Ayas ve Kongur, 2012). Ayrıca ön bilgilerle yeni öğrenilen bilgiler arasında bir bağ kurulursa öğrenme gerçekleşir. Aksi halde anlamlı öğrenme oluşması zordur.

- Bir diğeri, öğretmenin ders işlerken kullandığı araçlar, konuya uygun olmayan yöntem ve teknikler, ders kitapları, öğretmenin konuya hakim olmamasıdır (Ceyhan, 2018, s. 2).
- En sık karşılaşılan sorunlardan bir tanesi ezberdir. Öğrenci birden fazla kavramı öğreneceğinde ezber yöntemine başvurmaktadır. Bu da o kavramın anlamını tam olarak bilerek öğrenmediği için kavram yanlışlığına sebebiyet verir hatta bir süre sonra unutmaya da sebep olabilir (Gülçiçek, 2002).

Yazıcı ve Samancı (2003) araştırmasında, sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin birçok kavram yanlışlığına sahip olduğu ve kavramları yanlış anladıklarını belirtmişlerdir. Kavram yanlışlığının oluşmasının önüne geçmek için;

- Öğrenciye nerede hata yaptığını bu hatanın ortadan kaldırılması için neler yapılması gerektiğinin bildirilmesi gerekir. Eğer ki öğrenci nerede yanlış yaptığını bilir ve bu hatasını düzeltmeye çalışırsa kavram yanlışlığının ortaya çıkması önlenir. Bunun için öğretmenlerde çok fazla sorumluluk oluşmaktadır. Özellikle derste öğrenci aktif edilmeli, söz hakkı verilmeli, öğrenci dinlenmelidir. Öğrencinin kendini rahat hissettiği böyle bir sınıf ortamında öğrenci rahatlıkla eleştiri yapabilir ve arkadaşlarıyla bilgi alışverişinde bulunabilir. Öğrencide oluşan kavram yanlışlığının öğrencinin kendisi tarafından fark edilmesini sağlamak için öğretmen öğrenciye sorular sormalıdır böylece öğrenci tecrübe kazanabilir (Riche, 2000, akt. Yağbasan ve Gülçiçek, 2003, s. 114).
- Kavram yanlışlığını önlemenin en önemli yöntemlerinden biri de bir kavram öğretilirken, öğrencide karışıklığa sebep olacak örnekler verilmemesidir. Onun yerine örnekleri hayatın içinden ve kolay seçip, öğrenciye tartışma ortamı sağlayıp, tanımlar yaptırılabilir. Böylece öğrenim kolaylaşır. Bir kavram öğretilirken görsel materyal ile desteklenmeli, öğrenciye somutluk sağlanmalıdır. Birbirinin devamı olan kavramlarda öğrencinin önceki bilgileri yoklanmalı ve yeni bilgilerle uyumu sağlanmalıdır. Hatta kavramlar kavram haritası ile desteklenebilir. Bireylerin her birinin bireysel özelliklerinin farklı olduğu, bu özelliklerin öğrenme üzerinde etkili olduğu bilinmelidir. Bireyi aktif tutmak çok önemlidir. Ayrıca öğretmenlerinde kavram yanlışlığını önlemek ve daha iyi öğretim yapabilmesi için kendilerini

sürekli olarak geliştirmeleri gerekmektedir (Ulusoy ve Yelken, 2009, s. 2021).

- Kavram öğrenilmesinde etkili olan unsurlardan biri de zamandır. Her insanın öğrenme hızı aynı değildir. Bireyler bir kavramla ya da örneğiyle karşılaştığında kısa bir zamanda ya da uzun zaman sonra idrak edebilirler. Bireyin kavram veya örnekleri karşılaştırıp anlamlandırması için zamana ihtiyacı vardır. Bu ihtiyaç olunan zamanın, ders işlenirken öğretmen tarafından öğrenciye verilmesi ve onu aktif kılması gerekir (Ülgen, 2004, s. 48).
- Öğretmenler, kavram yanılığının olup olmadığını belirlemek için öğrencilere düşündüren sorular sorabilir (Riche, 2000, akt. Ceyhan, 2018, s. 6). Verilen cevaplara göre de öğrencinin kavram yanılığı belirlenebilir.

Kavram yanılığlarının oluşması kolaydır ancak ortadan kaldırmak çok zaman alır ve güç gerektirir. Bunun için öğretmenler, öğrencilerde oluşabilecek kavram yanılığlarını bilebilmeli ve önceden oluşan kavram yanılığlarını ara ara hatırlatıp, konuşulmasını sağlamalıdır (NRCS, 1997, akt. Ayyıldız, 2010, s. 31).

2.1.3. 6. Sınıf sosyal bilgiler müfredat incelemesi. 6. sınıf sosyal bilgiler dersi yedi öğrenme alanından oluşmaktadır. Bunlar:

1. “Birey ve Toplum
2. Kültür ve Miras
3. İnsanlar, Yerler ve Çevreler
4. Bilim, Teknoloji ve Toplum
5. Üretim, Dağıtım ve Tüketim
6. Etkin Vatandaşlık
7. Küresel Bağlantılar”dır (MEB, 2018b, s. 8).

İlk öğrenme alanı birey ve toplumda ben ve biz kavramları, bu kavramların önemi ifade edilir. Sosyal bilimlere değinilir. Disiplinler arası öğretim yaklaşımı kullanılır. Yani bir konu esas alınıp, farklı alanlardan konuya yararı olacak bilgiler alınır (MEB, 2018a, s. 11). Bu öğrenme alanı beş konudan oluşmaktadır. Bunlar:

- “Değişen Rollerim

- K lt r m zle Yaşıyor ve Gelişiyoruz
-  n Yargıları Kırıyorum
- Birlikte Daha G cl y z
- Sorunlarımın  z m n  Biliyorum”dur (MEB, 2018b, s. 11).

 ğrenme alanı işlenirken “dayanışma ve yardımseverlik değeri, eleştirel düşünme, zaman ve kronolojiyi anlama” gibi beceriler öğrencilere kazandırılmalıdır (MEB, 2018a, s. 20).  ğrenme alanı toplamda 12 ders saatini kapsar. Burada verilmek istenilen kazanımlar şunlardır;

- “Toplumsal rollerin geçmişten günümüze değişimini inceleyerek, insanların birden fazla rol sahibi olabileceğini öğrenir.
- Sosyal, kültürel ve tarihi özelliklerimizin toplumsal birlikteliği sağlamasındaki önemini ve etkilerini öğrenir.
- Farklı din, kültür, cinsiyet, gruplara karşı oluşan  n yargıları sorgular.
- Yardımlaşma ve birlikteliği artıracak etkinliklerin önemli olduğunu, birlikte olmak için g c verdiğini anlar.
- Herhangi bir sorunun  z m  için nasıl bir davranış sergilenmesi gerektiğini öğrenir “( zdamarlar, 2018, s. 9).

Birey ve toplum öğrenme alanında bilinmesi gereken 13 kavram vardır. Bu kavramlar öğrenme alanı içine yayılmıştır. Bunlar:

- Birey
- Dil
-  n Yargı
- Gelenek
- Dayanışma
- Vakıf
- İmece
- Tarih
- Sosyal Rol
- Toplum
- Kültür
- Sorumluluk
- Yardımlaşmadır (MEB, 2018b, s. 11).

İkinci  ğrenme alanı kültür ve mirasın merkezinde tarih vardır. Öğrenciye tarih bilincini kazandırmak önemlidir. Kültürün oluşturulması, korunup, geliştirilmesi anlatılır. Kültürün  nemi, diğer kültürlere olan katkılarından bahsedilir (MEB,

2018a, s.11) Öğrenme alanı 22 ders saatini kapsar ve beş konudan oluşmaktadır. Bunlar:

1. “Destan ve Yazıtlarda Türkler
2. İslamiyet’ in Doğuşu ve Değişim
3. İslamiyet ve Türkler
4. Yeni Yurt Anadolu
5. Medeniyete Yön Veren Yollar”dır (MEB, 2018b, s. 39).

Öğrenme alanında “kültürel mirasa duyarlılık, değer, zaman ve kronolojiyi anlama becerisi” öğrencilere kazandırılmalıdır (MEB, 2018a, s. 20). Bu öğrenme alanında verilmek istenen kazanımlar şunlardır;

- “Orta Asya’da kurulan ilk Türk devletlerini, onların kültür ve yaşam tarzlarını öğrenir.
- İslamiyet’in nasıl ortaya çıktığını ve bununla birlikte ne tür değişimlere yol açtığını bilir.
- Türklerin İslamiyet’i kabul etmesiyle birlikte sosyal, siyasi ve kültürel alanlarda meydana gelen değişimleri öğrenir.
- Türklerin Anadolu’yu nasıl yurt edindiğini, Anadolu’nun Türkleşip İslamiyet’in yayılmasına olan katkılarını öğrenir.
- Ticaret yollarını ve bu ticaret yollarının toplumlar arasındaki ilişkileri etkilediğini öğrenir” (Özdamarlar, 2018, s. 31).

Kültür ve Miras öğrenme alanında öğretilmesi gereken 12 kavram bulunmaktadır. Bunlar:

- İpek Yolu
- Endülüs
- Selçuklular
- Orta Asya
- Köktürk
- Baharat Yolu
- Kervansaray
- İslamiyet
- Emeviler
- Uygurlar
- Yazıt
- Destandır (MEB, 2018b, s. 39)

Üçüncü öğrenme alanı insanlar, yerler ve çevrelerin merkezinde coğrafya vardır. Çevreyi tanımak, tanıtmak amaçtır. Bireyin doğal çevreye duyarlı olmasından

bahsedilir. İnsan, yer ve çevre ilişkisi önemlidir (MEB, 2018a, s. 11). Öğrenme alanı 14 ders saatini kapsar ve dört konudan oluşmaktadır. Bunlar:

1. “Dünyanın Neresindeyim?
2. Ülkemin Güzellikleri Haritada
3. Ülkemin Zenginlikleri Haritada
4. Çevremizde Kimler Yaşıyor?”dur (MEB, 2018b, s. 93).

Öğrenme alanında “vatanseverlik, doğal çevreye duyarlılık değerleri ile mekanı algılama ve harita, tablo, grafik okuryazarlığı becerileri” öğrencilere kazandırılmalıdır.

Bu öğrenme alanında verilmek istenen kazanımlar şunlardır:

- “Konumun ne demek olduğunu öğrenerek Türkiye’nin konumunu, okyanus ve kıtaların konumunu tanımlayabilecektir.
- Haritalar üzerinde Türkiye’nin iklimini, bitki örtüsünü ve yer şekillerini gösterebilecektir.
- Haritalar üzerinde Türkiye’nin beşeri coğrafya özelliklerini (nüfus, su kaynakları, topraklar, ekonomik faaliyetler, madenler) gösterebilecektir.
- Dünyanın farklı yerlerinde de yaşam olduğunu buraların iklim ve doğal özelliklerini öğrenecektir” (Özdamarlar, 2018, s. 85).

İnsanlar, yerler ve çevreler öğrenme alanında öncelikle öğrenilmesi gereken 14 kavram bulunmaktadır. Bunlar:

- Harita
- Konum
- Kıta
- Deniz
- Mutlak
- Okyanus
- Göreceli
- Kaynak
- Jeopolitik
- Bitki Örtüsü
- İklim
- Meridyen
- Paralel
- Ölçektir (MEB, 2018b, s. 93).

Dördüncü öğrenme alanı bilim, teknoloji ve toplum, bilim ve teknolojiyi merkeze alır. Bilim ve teknolojinin önemine değinilir. Bilim ve teknolojinin nasıl geliştiği, insan yaşamına olan etkileri, herhangi bir bilgiye ulaşılmasında teknolojinin nasıl kullanıldığı, teknolojik ürünlerin amacı dışında kullanıldığında zarar verici olduğu öğrenciye sunulur (MEB, 2018a, s. 11). Bu öğrenme alanı 12 ders saatini kapsar ve dört konudan oluşmaktadır. Bunlar:

1. “Sosyal Bilimler ve Toplum
2. Hayalimdeki Gelecek
3. Bilimsel Araştırma Yapıyorum
4. Emeğe Saygı”dır (MEB, 2018b, s. 121).

Öğrenme alanında “bilimsellik değeri, yenilikçilik ve araştırma becerileri” öğrencilere kazandırılmalıdır (MEB, 2018a, s. 21). Burada verilmek istenen kazanımlar şunlardır:

- “Sosyal bilimlerin neler olduğunu, sosyal bilimlerde yapılan çalışma ve bulguları öğrenerek, insan hayatına etkisini bilir.
- Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin ileriki yıllarda yaşamı nasıl etkileyeceğine ilişkin örnekler verir.
- Araştırma yapmayı, araştırma basamaklarını kullanarak öğrenir.
- Telif ve patent hakkını öğrenerek telif ve patent hakkı saklı olan ürünlerin yasal yoldan alınmasını savunabilir” (Özdamarlar, 2018, s. 131).

Bilim, teknoloji ve toplum öğrenme alanında öğrencilere öğretilmesi gereken 20 kavram bulunmaktadır. Bunlar:

- Bilim
- Dipnot
- Arkeolog
- Sosyal Bilimler
- Araştırma
- Tarih
- Teknopark
- Korsan
- Etnoloji
- Bandrol
- Arkeoloji
- Tübitak

- Varsayım
- Telif
- İcat
- Coğrafya
- Patent
- Sosyoloji
- Hukuk
- Ekonomidir (MEB, 2018b, s. 121).

Üretim, dağıtım ve tüketim isimli beşinci öğrenme alanında üretim yapmak, ekonomiyi bilmek, bilinçli tüketimi öğretmek amaçtır. Öğrenci; ekonominin kaynaklarını, bazı kaynakların sınırlı olduğunu, tüketimin bilinçli olarak yapılması gerektiğini, var olan kaynakların korunması gerektiğini, ilgi duydukları mesleklerin özelliklerini öğrenir (MEB, 2018a, s. 11). Bu öğrenme alanı 18 ders saatini kapsamaktadır. Toplam altı konudan oluşur. Bunlar:

1. “Kaynaklarımız Kazanca Dönüşüyor
2. Dünyamıza Sahip Çıkalım
3. Bir Projem Var
4. Vergilerimizle Aydınlik Yarınlar
5. Mesleğimi Seçiyorum
6. Nitelikli İnsan, Güçlü Türkiye”dir (MEB, 2018b, s. 147).

Öğrenme alanında “vatanseverlik, doğal çevreye duyarlılık ve sorumluluk” değerleri ile “girişimcilik, yenilikçilik ve araştırma becerileri” öğrencilere kazandırılmalıdır (MEB, 2018a, s. 21).

Burada verilen kazanımlar şunlardır:

- “Ülkemizin kaynaklarını ve ekonomik faaliyetlerini öğrenerek birbiriyle ilişkilendirir
- Doğal kaynakların farkında olmadan fazla tüketilmesinin yaşama etkilerini, canlıları nasıl etkilediğini öğrenir
- Yenilenebilir ve yenilenemeyen enerji kaynaklarının özelliklerini ayırt eder
- Türkiye’nin coğrafi özelliklerini öğrenerek, bu özelliklere göre projeler hazırlayabilir
- Vergi vermenin önemini kavrayarak, vatandaşlık sorumluluğu olduğunu ve ülke ekonomisine katkı sağladığını öğrenir
- Nitelikli insan gücünün ekonomide önemli olduğunu öğrenir
- Mesleklerin nasıl bir eğitimden geçtiği, hangi kişilik özelliklerinin ve yeteneklerin hangi mesleğe uygun olduğunu öğrenir” (Özdamarlar, 2018, s. 149)

Üretim, dağıtım ve tüketim öğrenme alanında öğrenilmesi gereken 15 kavram bulunmaktadır. Bunlar:

- Tüketim
- Araştırma
- Yenilenebilir
- Vatandaşlık
- Yenilikçilik
- Duyarlılık
- Kaynak
- Eğitim
- Kalkınma
- Nitelik
- Yatırım
- Proje
- Girişimcilik
- Enerji
- Tasarruflar (MEB, 2018b, s. 147).

Altıncı öğrenme alanı etkin vatandaşlıkta hukuk kavramı, devletin nasıl yönetildiği, devletin insan yaşamındaki önemi öğrenciye anlatılır. Grup ve kurumun ne olduğunu, bunların bireyi nasıl etkilediğini, nasıl devam edip değiştiklerini, bir sorunun nasıl çözüme ulaştığı ve etkin vatandaşlığın nasıl olduğu temele alınır (MEB, 2018a, s. 12). Bu öğrenme alanı 16 ders saatini kapsamaktadır. Toplam altı konudan oluşur. Bunlar:

1. “Nasıl Bir Yönetim?
2. Üç Kuvvet
3. Yöneticilerimiz ve Biz
4. Hayatın İçinde Demokrasi
5. Haklarımın Bilincindeyim
6. Kadın ve Toplum”dur (MEB, 2018b, s. 187).

Öğrenme alanında “eşitlik değeri, eleştirel düşünme, Türkçeyi doğru kullanma, politik okuryazarlık becerileri” öğrenciye kazandırılmalıdır.

Burada verilen kazanımlar şunlardır:

- “Demokrasinin temel ilkelerini öğrenerek, önemini açıklar ve farklı yönetim biçimlerini öğrenir
- Yasama, yürütme, yargı arasındaki ilişkiyi açıklayabilir
- Yönetimin hangi süreçlerden geçerek karar aldığını öğrenir
- Hak ve sorumluluklarını öğrenerek bunların anayasa ile güvende olduğunu bilir
- Kadına verilen önem ve değeri anlar” (Özdamarlar, 2018, s. 177).

Etkin vatandaşlık öğrenme alanında öğrenilmesi gereken 14 kavram bulunmaktadır.

Bunlar:

- Cumhuriyet
- Pozitif Ayrımcılık
- Siyasi Parti
- Yönetim Biçimi
- Kuvvetler Ayrılığı
- Yasama
- Yürütme
- Monarşi
- Oligarşi
- Medya
- Anayasa
- Eşitlik
- Yargı
- Kamuoyudur (MEB, 2018b, s. 187).

Son öğrenme alanı küresel bağlantılar, devamlı olarak gündemi takip edip güncel bilgilerden haberdar olan, ortaya çıkan sorunlara çözüm yolu üretebilen bireyler yetiştirmeyi amaçlar (MEB, 2018a, s. 12). 14 ders saatini kapsar. Toplam dört konudur. Bunlar:

1. “Komşularımız ve Kardeşlerimiz
2. Ticari İlişkilerimiz
3. Lider Türkiye
4. Kültürümüze Sahip Çıkalım”dır (MEB, 2018b, s. 219).

Öğrenme alanında “kültürel mirasa duyarlılık değeri, araştırma ve eleştirel düşünme becerileri ” öğrenciye kazandırılmalıdır (MEB, 2018a, s. 21).

Burada verilen kazanımlar şunlardır:

- “Türkiye’nin Türk Cumhuriyetleri ve komşu devletlerle olan ilişkilerini inceler, öğrenir
- Türkiye’nin diğer ülkelerle olan ilişkilerini inceler, öğrenir
- Türkiye’nin jeopolitik konumu, ekonomisi, kültürel ve siyasal özelliklerine göre uluslararası alanda sahip olduğu konumu inceler, öğrenir
- Batı kültürünün, kültürümüze etkilerini araştırır, öğrenir” (Özdamarlar, 2018, s. 211).

Küresel bağlantılar öğrenme alanında öğrenilmesi gereken yedi kavram bulunmaktadır. Bunlar:

- Ticaret
- Bağımlı
- İhracat
- İthalat
- Doğal Kaynak
- Reklam
- Popüler Kültürdür (MEB, 2018b, s. 219).

Yedi öğrenme alanından oluşan 6. sınıf sosyal bilgiler dersi toplamda 108 saatten oluşur ve müfredatı çok kapsamlıdır denilebilir. Öğrenme alanında verilen kavramlar öğretmenler tarafından öğrencilere öğretilerek, öğrencinin konuya hakim olması sağlanır. Burada oluşacak kavram yanlışlarına dikkat edilmesi gerekmektedir. Kavramlar burada verilenlerle sınırlı değildir. Konu içinde serpiştirilmiş kavramlar da bulunmaktadır. Kavramlar konuların temelidir denilebilir.

Her bir konunun öğrenciye hangi bilgiyi sunacağı, öğrenme alanında geçirmesi gereken sürecin nasıl olduğu ise kazanım olarak verilir. Kazanımlar öğrenciden neyi öğrenmesi, başarması gerektiğini basit ve kesin olarak gösterir (Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı “Sınıf Yönetimi Dersi İçin Öğrenme Kazanımları, Öğretim-Öğrenin Aktiviteler ve Değerlendirmelerin İlişkilendirilmesi”, tarihsiz). Konuların bitiminde kazanımların öğrenciye kazandırılmış yani öğrenci tarafından öğrenilmiş olması gerekir. Her bir konu bir diğerinin tamamlayıcısı niteliğindedir denilebilir. Bu yüzden kavram ve kazanımlar doğru şekilde öğrenilmelidir.

Türk Dil Kurumu (TDK) (2019)’na göre beceri; “bir işi amacına uygun olarak yapıp bitirme, maharet” olarak ifade edilir. Hayatın zorlaşması ve eğitim gören insanların artmasıyla birlikte, becerisi fazla olan bireyler aranmaya başlanmıştır. Ayrıca

insanların iletişiminin artması, yeni ve yaratıcı fikirlerin oluşması vb. sebeplerden becerilerin ehemmiyeti artmış ve programlarda yer almıştır (Mutluer, 2013, s. 356). Beceriler tüm öğrenim alanlarında bulunmaktadır. Her bir bireyin beceri sahibi olması istenmektedir denilebilir.

“Değer ise sosyal bilgiler için temel ilke ve inançları ifade eder” (Halstead ve Taylor, 2000, akt. Tonga ve Uslu, 2015, s. 92). Değerleri öğrenip diğer nesillere aktarabilmek için tüm öğrenim alanlarında değerler bulunmaktadır.

Görüldüğü gibi 6. sınıf sosyal bilgiler dersinde yer alan yedi öğrenme alanının da toplam 34 kazanım, 34 konu, 96 kavram ve konu içine serpiştirilen kavramlar ifade edilmiş olup öğrenme alanlarının önemine değinilmiştir. Harita bilgisi ve coğrafi koordinatların yer aldığı üçüncü öğrenme alanı olan insanlar, yerler ve çevrelerin ise kapsamlı bir şekilde ele alınmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

2.1.4. 6. sınıf sosyal bilgiler dersi insanlar, yerler ve çevreler öğrenme alanı. Bu öğrenme alanı içinde birçok bilgiyi barındıran ve çoğunlukla soyut kavramların olduğu, bu yüzden de üzerinde durulması gerektiği düşünülen önemli bir öğrenme alanıdır denilebilir. Özetle, burada öğrenilecek bilgiler ile birey dünya üzerinde herhangi bir yerin konumunu belirleyip, hangi kıtada olduğunu bulabilir, okyanus ya da denizlere yakınlığını hesap edebilir.

İlk olarak ‘Dünyanın Neresindeyim?’ konusu altında coğrafi konum, özel konum ve matematik konumdan bahsedilir. Matematik konum öğretilirken paralel ve meridyen daireleri, dünyanın şekli, ekvator, kutup noktaları, yarım küreler anlatılır. Bir yerin coğrafi konumunu belirleme gösterilir. Türkiye’nin özel konumundan, Asya, Afrika ve Avrupa kıtalarının ortasında bulunmasından, jeopolitik konumunun önemli olduğundan bahsedilir. Özel konumun sonuçları anlatılır. Dünyada yedi kıta olduğu belirtilir ve bunların harita üzerindeki yeri gösterilir. Özelliklerinden bahsedilir. Yeryüzünde üç tane okyanus olduğu belirtilir ve harita üzerinde gösterilir. Haritanın ne olduğu, ne işe yaradığı anlatılır. Ölçeğin ne olduğu, harita üzerindeki renklerin ne anlama geldiği, kroki ve harita arasındaki farka değinilir. Harita çeşitleri ve özellikleri, büyük ve küçük ölçekli harita özellikleri anlatılır (MEB, 2018b, s. 94).

‘Ülkemin Güzellikleri Haritada’ konusunda yeryüzü şekilleri anlatılıp fiziki harita üzerinde gösterilir. Hava durumu ve iklim bilgisi verilip, Türkiye’de görülen iklim tiplerinden, iklimi etkileyen faktörlerden, iklimine göre hangi bitki örtüsü olduğu belirtilir. Türkiye’de görülen rüzgar çeşitleri ve özellikleri anlatılır (MEB, 2018b, s. 100).

‘Ülkemin Zenginlikleri Haritada’ konusunda nüfus, nüfus yoğunluğu, nüfusu etkileyen doğal ve beşeri etkenler anlatılır. Ekonomik faaliyetlere değinilir. Hayvancılık türlerinin yayılım alanları, iklime göre tarım ürünlerinin hangi bölgede yetiştiği, turistik yerlerin neresi olduğu, iklimine göre hangi konut tipinin olduğu belirtilir. Bununla birlikte maden çeşitleri harita üzerinde çıkarım yerlerine göre gösterilir. Akarsu, göl ve barajların nerede olduğu anlatılarak yer altı ve yer üstü su kaynakları harita üzerinde ayrıntılı gösterilir (MEB, 2018b, s. 106).

‘Çevremizde Kimler Yaşıyor’ konusunda dünyanın farklı yerlerinde yerleşimler olduğu, dünyadaki iklim tipleri ve bu iklim tiplerinin özelliklerine değinilir ve harita üzerinde gösterilir. Geçim kaynaklarına, iklimine göre bitki örtüsü, tarım ürünü ve konut tiplerine, insanların ulaşımda kullandıkları araç ve hayvanlara değinilir (MEB, 2018b, s. 112).

İnsanlar, yerler ve çevreler öğrenme alanı ile birlikte; doğal çevreye duyarlılık, birlik ve beraberlik duygusu, harita öğrenimi, gözlem yapma gibi beceriler öğrencilere öğretilmelidir. Ayrıca bireyin yaşamı için gerekli olan bilgi ve değerler öğretilmeye çalışılır (MEB, 2018a, s. 20). Bu öğrenme alanında yer alan harita bilgisi ve coğrafi koordinatlara ilişkin bu çalışmanın yapılmasının alana katkı sağlayacağı, ayrıca hangi kavramlarda yanlış yaşandığının öğretmenler tarafından bilinmesi ile kavram öğretiminin dikkatli yapılmasına katkı sağlayacağı düşünüldüğünden araştırmanın konusu olarak belirlenmiştir. Özellikle konu ile ilgili belirlenen 13 kavrama dikkat çekilmiştir.

Görüldüğü gibi öğrenme alanında ülkemiz ve dünyada insan, yer ve çevreden bahsedilmektedir. Bu öğrenme alanı içeriği gereği ‘Kültür ve Miras’, ‘Üretim, Dağıtım ve Tüketim’, ‘Küresel Bağlantılar’ öğrenme alanları ile de ilişkilidir (MEB, 2018a, s. 20).

2.2. İlgili Araştırmalar

Uğurlu (2005) çalışmasında, 6. sınıf öğrencilerinin “coğrafya ve dünyamız” öğrenme alanındaki “dünya ve evren” ile ilgili sahip oldukları kavram yanlışlarını tespit etmeyi amaçlamıştır. Veri toplama aracı ankettir ve toplam 24 sorudan oluşmaktadır. Araştırma verileri Ankara ilinde belirlenen 21 okuldan 831 6. sınıf öğrencisine uygulanmıştır. Araştırma sonucunda, öğrencilerde dünyanın dönüş yönü, güneşin büyüklüğü, gök cisimleri ile dünya arasındaki mesafe, dünyanın kendi eksenini ve güneş etrafındaki dönüş süresi ile ilgili yanlışlar olduğu görülmüştür. Dünyanın şekli, gece gündüz oluşumu, dünyanın bir gezegen olduğu ise büyük bir çoğunluk tarafından doğru şekilde cevaplanmıştır. Kavramların güncelliği ve soyut olması etkili olmuştur.

Özdemir, Alım ve Yılar (2010)’ın 5. sınıf öğrencilerinin coğrafi kavramları anlama düzeyleri ve bu kavramlarla ilgili kavram yanlışlarını araştırdıkları çalışmada; belirlenen 10 kavramı (doğal afet, heyelan, erozyon, fay hattı, deprem, iklim, ova, bölge, yanardağ, plato) öğrencilerin nasıl algıladıklarını tespit etmek için 14 açık uçlu sorudan oluşan bir test; 2006-2007 eğitim-öğretim yılında, Trabzon ilindeki ilköğretim okullarında öğrenim gören 150 5. sınıf öğrencisine uygulanmıştır. Araştırmanın sonucuna göre, öğrencilerin kavramları birbiriyle karıştırdıkları, bilimsel olarak anlayamadıkları, kavramların özellikle yazım ve telaffuzunu karıştırdıkları, kavramları bilimsel dille telaffuzda zorlandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, en fazla kavram yanlışlığının olduğu kavramın erozyon olduğu belirtilmiş, deprem ve heyelan kavramlarını anlama düzeyleri yüksek çıkmıştır. Bunun sebebi olarak heyelanın bölgede çok görülmesi ve depremin ülkemizde olması gösterilmiştir.

Gülüm (2010)’ün çalışmasının amacı, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dünyanın şekli ve hareketleri konusunda geçen kavramları anlama düzeyi ve kavram yanlışlarını belirlemektir. Çalışmanın verileri açık uçlu sorulardan oluşan yarı yapılandırılmış anket ile toplanmıştır. Çalışma grubunu, 2008-2009 eğitim-öğretim yılı Adıyaman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler 1, 2, 3, 4. sınıf öğrencilerinden 93 kişi oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda, öğrencilerin kavramları anlama düzeyinin çok düşük olduğu ve kavram yanlışlarının olduğu belirlenmiştir. Özellikle paralel, meridyen, kavramlarında yanlışlığın fazla olduğu

görülmüştür. Birinci sınıflarda kavram yanlışlarının son sınıflara göre daha fazla olduğu kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre kavramları anlama düzeyinin daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kayacan (2010) çalışmasında 6. sınıf öğrencilerinin coğrafi koordinatlarla ilgili kavram yanlışlarını belirlemeyi amaçlamıştır. Çalışma grubunu 2009-2010 eğitim-öğretim yılında Balıkesir ilinde beş okulda eğitim gören 180 6. sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Veriler açık uçlu 13 soruluk bir test ile toplanmıştır. Araştırmanın sonucunda, öğrencilerin coğrafi kavramları anlamada zorlandıkları, kavram yanlışlarının olduğu tespit edilmiştir. Öğrenciler düşündüklerini yazmada sıkıntı yaşamış, derste kavramları açıklarken günlük konuşma dili ile açıkladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca görsel materyallerin derste kullanılmasının öğrencilerin ders başarısını olumlu etkilediği belirtilmiştir.

İlköğretim 6.sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi insanlar, yerler ve çevreler öğrenme alanındaki kavram yanlışlarını belirlemek üzere Akdağ (2010) tarafından yapılan çalışmada, 30 soruluk bir başarı testi kullanılmıştır. Test, Eskişehir ilindeki dört okuldan 197 6. sınıf öğrencisine uygulanmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin daha çok soyut ve teknik kavramlarda yanlışlığa düştükleri görülmüştür. Öğrencilerin birçoğunun kavram yanlışlığına sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Kavramlarda en çok paralel, meridyen, ekvator, konum, harita kavramları karıştırılmıştır. Araştırmacı öğrenciye uygun ortamın sağlanmayıp, öğrencinin güdülenmemesi, uygun araç gereç kullanılmaması sonucu öğrencinin kavramları somutlaştıramadığı ifade edilmiştir. Öğrenciye yalnızca tanımları vermek, ön bilgileri kontrol edip, kavram yanlışlarını gidermemek de kavram yanlışlığının oluşmasında etkili olmaktadır. Öğrencilerin kıta, okyanus kavramlarını çok iyi bildikleri ortaya çıkmıştır. Bu kavramları günlük yaşamlarında kullanmalarının kavram yanlışlığını önlediği ifade edilmiştir.

Yılmaz ve Çiviler (2012)'in "İlköğretim 6.sınıf Sosyal Bilgiler Dersi 'Yeryüzünde Yaşam' Ünitesinde Yer Alan Tarih Kavramlarının Öğretiminde Karşılaşılan Kavram Yanlışları Üzerine Bir Eylem Araştırması" adlı çalışmalarının amacı, bu alanda fazla çalışma yapılmadığından eksikliği kapatmak ve sosyal bilgiler dersinde yer alan tarih konularında oluşan kavram yanlışlarını ortaya çıkarıp, bu yanlışların giderilmesini sağlamaktır. Nitel bir araştırma olan bu çalışmada eylem araştırması

kullanılmıştır. Kavram haritası, tarih şeridi, çalışma yaprağı gibi uygulamalar İstanbul'da bir okulda öğrenim gören 35 6.sınıf öğrencisine uygulanmıştır. Araştırma sonunda öğretimde kullanılan etkinliklerin kavram yanlışlarının giderilmesinde etkili olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin en çok tarihsel olaylarda zamanlama yanlışlığı yaşadıkları, olayın geçtiği tarihe göre değerlendirme yapamadıkları ve tarihi kavramlar ile kronolojide yanlışlığı yaşadıkları belirtilmiştir. Öğrencilerin kavram yanlışlığını gidermek için kavram haritası, çalışma yaprağı, tarih şeridi 12 ders saati boyunca kullanılmıştır. Sonuç olarak kavram yanlışlarının azaldığı ifade edilmiştir.

Baki ve Kaptan (2012)'ın çalışmasının amacı, sınıf öğretmen adaylarının sosyal bilgiler dersinde öğrencilerdeki kavram yanlışlığını ortaya çıkarmak için hangi yöntem ve teknikleri kullandığını belirlemektir. Verileri, 2009-2010 eğitim-öğretim yılı bahar yarıyılında Rize Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği son sınıf 59 öğrencinin sosyal bilgiler öğretimi dersinde yaptıkları proje ödevi raporlarından ve dönem sonu sınavından doküman analiziyle elde edilmiştir. Araştırmanın sonucunda, öğretmen adaylarının en fazla boşluk doldurma, metafor, doğru-yanlış testi, çoktan seçmeli testleri kullandığı, bu yöntemlerin kavram yanlışlığının belirlenip giderilmesinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Akbaş (2013) coğrafya ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin kavram öğretimi ve kavram yanlışları hakkındaki görüşleri üzerine yaptığı çalışmada, 2011-2012 eğitim-öğretim yılında Trabzon il ve ilçelerinde görev yapan 20 sosyal bilgiler 20 coğrafya öğretmenine açık uçlu sekiz soru sorulmuştur. Araştırma sonunda, sosyal bilgiler öğretmenleri ve coğrafya öğretmenlerinin kavram yanlışlığı ve kavram öğretiminde hemen hemen aynı düşüncelerinin olduğu belirtilmiştir. Öğretmenlerin çoğunluğu geleneksel yöntemlerle kavram öğretimi yapıldığını ve en çok anlatım yöntemini, ikinci olarak gösteri, üçüncü olarak soru-cevap yöntemini kullandıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin kavram yanlışlığının yalnızca öğretime bağlı olarak sınıfta oluştuğunu, soru sorarak ise kavram yanlışlarının ortaya çıkarılacağını belirtmişlerdir. Kavram yanlışlığının sebeplerini ise şöyle belirtmişlerdir; ön bilgi eksikliği, derse olan ilgisizlik, öğrencinin güdülenmemesi ve birbirine benzeyen konulardaki kavramların karıştırılması. Kavram yanlışlığının ortadan kaldırılması için bir kısım öğretmen aktif öğrenmenin olması, bir kısım öğretmen tarafından kavram yanlışlığının tespit edilip giderilmesi belirtilmiştir.

Aladağ ve Yılmaz (2014)'in çalışmasının amacı, sosyal bilgiler dersi “geçmiş öğreniyorum” öğrenme alanındaki kavram yanlışlarını tespit edip, bu kavram yanlışlarının giderilmesinde kavram değişim metinlerinin etkisini belirlemektir. Aydın ili Yılmaz Köy İlkokulunda 15 son sınıf öğrencisine veri aracı olarak kelime ilişkilendirme testi uygulanmıştır. Öğrencilere ön test ve son test yapılmış, ön test ile öğrencilerde kavramlarla ilgili doğru tanım sayısı sekiz, kısmen doğru tanım sayısı 13 ve yanlış tanım sayısı 54 olarak tespit edilmiş, son testte doğru tanım sayısı 27, kısmen doğru tanım sayısı 15 ve yanlış tanım sayısı 33 olarak tespit edilmiştir. Araştırma sonunda öğrencilerde öğrenme alanı ile ilgili kavram yanlışlarının olduğu, kavram değişim metinlerinin kavram yanlışlarını ortaya çıkarıp giderdiği, öğrencilerin yanlış tanımlamaları düzelttikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Bitlisli (2014)'nin çalışmasının amacı, 6. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi insanlar, yerler ve çevreler öğrenme alanında geçen kavramları algılama düzeylerini belirlemek ve kavram yanlışlarını ortaya çıkarıp giderilmesini sağlamaktır. Bir diğer gayesi kavram yanlışlığı olan kavramların öğrencilere öğretilmesi ve akılda kalmasını sağlamaktır. Veri toplama aracı iki tanedir. Öğrencilerdeki kavram yanlışlığını tespit etmek için öğrencilere uygulanan başarı testi ve öğrencilerde oluşan kavram yanlışları hakkında bilgisinin olup olmadığını belirlemek için öğretmenlere uygulanan ankettir. Bayburt ilinde dört okuldan toplam 165 6.sınıf öğrencisine ve 2012–2013 eğitim–öğretim yılında görev yapan 15 sosyal bilgiler öğretmenine uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda, öğrencilerin kavram yanlışlığının en çok coğrafi kavramlarda olduğu tespit edilmiştir. Kavramların soyut olması, uygun yöntem ve tekniklerin kullanılmaması, öğrenme alanında coğrafya konuları ile tarihin birlikte yer alması, kavramları öğretirken yalnızca tanım yapılması, aktif öğrenme olmaması, ön bilgilerin kontrol edilmeyip önceden oluşan kavram yanlışlarının giderilmemesi kavram yanlışlığı oluşmasının sebepleri olarak ifade edilmiştir. Öğretmenler öğrencilerin kavramlar arasındaki ayırt edicilikleri bildiklerini söylemelerine rağmen öğrencilerin bunları bilmeyip kavram yanlışlığına sahip oldukları tespit edilmiştir. Ayrıca öğretmenlerin öğrencilerde oluşan kavram yanlışlığının farkında olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Gümüş ve Avcı (2016)'nın “6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Öğrencilerin Coğrafi Kavramları Anlama Düzeyleri ve Kavram Yanlışlarının Belirlenmesi” adlı

çalışmasının amacı, 6. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersindeki coğrafi kavramları öğrenme, varsa coğrafi kavram yanlışlarını belirlemektir. Araştırma, 2013–2014 eğitim–öğretim yılında İzmir ilindeki dört okulun 346 6. sınıf öğrencisine uygulanmıştır. Veriler 23 soruluk bir test (kavram başarı testi) ile toplanmıştır. Araştırmanın sonucuna göre; öğrencilerin coğrafi kavramları anlamada sıkıntı yaşadıkları, birçoğunda kavram yanlışlığı olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin okuduklarını anlama ve ifade etmede sıkıntı yaşadıkları ve bilimsel dilden çok günlük konuşma dili ile açıkladıkları, bildikleri herhangi bir şeyi yazmaları istendiğinde sıkıntı yaşadıkları belirtilmiştir. Birçok öğrenci tanım yaparken ezberlediği şekliyle ifade ettiği ve sonucunda unuttukları tespit edilmiştir. Kavram öğretiminin zor olmasının sebepleri olarak; öğrencilerin yanlış ön bilgileri, kavramların soyut olması, bol örnekleme yapılamaması belirtilmiştir. Öğrencilerin kavramların yazımı ve telaffuzu birbirine benzeyen kavramlarda yanlışlığa düştükleri sonucuna ulaşılmıştır.

Demirkaya ve Karacan (2016)’ın 6. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersindeki bazı coğrafi kavramları anlama düzeyleri ve kavram yanlışları üzerine yaptıkları çalışmada, 18 maddelik açık uçlu bir test uygulanmıştır. 2015-2016 eğitim–öğretim yılında Burdur ili Gölhisar ilçesindeki 16 6. sınıf öğrencisiyle araştırma yapılmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin birçoğunun kavramları bilimsel olarak anlayıp anlatamadığı, kavramları karıştırdıkları, okuduklarını anlamadıkları için ifade edemedikleri, öğrencilerin bilgileri ezberlediği ve daha sonra unuttukları bu yüzden de sorulan sorulara cevap veremedikleri, kavramların ders kitaplarında yalnızca tanım olarak verildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Memişoğlu ve Tarhan (2016)’ın araştırmasının amacı, sosyal bilgiler öğretmenlerinin kavram öğretimine ilişkin görüşlerini ortaya çıkarmaktır. Araştırmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmış ve 2015–2016 eğitim–öğretim yılında Bolu ili ortaokullarında görev yapan 13 sosyal bilgiler öğretmenine uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda; öğretmenler sosyal bilgiler dersinde çok fazla kavram olduğundan dolayı kavramların önemli olduğunu ifade etmişlerdir. Kavram öğretiminde en çok kavram haritasını kullandıklarını ve kavram haritasının etkili materyallerden biri olduğunu, ayrıca kavram bulmacası ve balık kılıçığını da kullandıklarını belirtmişlerdir. Kavram öğretiminin etkili olup olmadığı derste soru

cevap yöntemi ile ders sonunda ise değerlendirme testi ile araştırıldığı ifade edilmiştir. Öğretmenler ders anlatırken soyut kavramlarda sıkıntı yaşadıklarını, kavramların çok olduğunu ve öğrencinin seviyesine uymadığını belirtmişlerdir. Kavram yanlışlarının tarih ve vatandaşlıkta yoğunlukta olup coğrafyada nüfus, harita ve coğrafi koordinatlar konularında yanlışın olduğu belirtilmiştir.

Ayana (2018) 6. sınıf sosyal bilgiler dersinde 'İpek Yolunda Türkler' öğrenme alanındaki öğrencilerde oluşan kavram yanlışlarını tespit etmek ve bu yanlışların giderilmesini sağlamaya yönelik yaptığı çalışma da, Diyarbakır ilinde 375 6. sınıf öğrencisine başarı testi ve 58 sosyal bilgiler öğretmenine anket uygulamıştır. Çalışmanın sonucunda, öğrencilerin özellikle soyut kavramlarda kavram yanlışına düştükleri belirtilmiştir. Kavram yanlışsı oluşma sebepleri; ders esnasında uygun araç-gereç ve yöntem kullanılmaması, sınıf ortamının uygun olmaması, öğrencilere kavramın yalnızca tanımının verildiği, öğrenciye uygulama yaptırılmadığı, var olan kavram yanlışlarının ortaya çıkarılıp giderilmediği olarak belirtilmiştir. Kitap okumanın kavram yanlışsının oluşmasını önlediği, anne ve babanın eğitim durumları ve mesleklerinin öğrencide kavram başarısını etkilediği, öğrencinin kavramı öğrenirken anlamlandıramadığı kavramı öğrenemeyip kavram yanlışsına düştüğü ifade edilmiştir. Öğretmenlere uygulanan anket sonucunda ise öğretmenlerin öğrencide oluşan kavram yanlışlarının çok bilincinde olmadığı, kavramla ilgili fazla bilgiye sahip olmadığı bu yüzden eğitim fakültelerinde kavram öğretimi ile ilgili derslerin yetersiz geldiği sonucuna ulaşılmıştır.

Şeyihoğlu ve Şahin (2019)'in çalışmasının amacı, coğrafya öğretiminde kavram karikatürlerinin akademik başarı ve eleştirel düşünme becerisine etkisini incelemektir. Araştırma grubunu, Trabzon ilinin Ortahisar ilçesinde yer alan bir lise 9. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak, başarı testi ve eleştirel düşünme eğilimi ölçeği kullanılmıştır. Deney ve kontrol grubu belirlenerek dört haftalık uygulama süreci oluşturulmuştur. Son olarak süreç ile ilgili öğrencilerin görüşünü almak için yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda, kavram karikatürlerinin akademik başarılarını olumlu düzeyde etkilediği, soyut kavramların öğretiminde önemli olduğu, ayrıca doğru kavramların yanında kavram yanlışlarının verilmesi, öğrencinin kavram yanlışlarını görerek, kavram yanlışsının oluşmasını önlediği sonucuna ulaşılmıştır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, çalışma grubu, veri toplama aracı, verilerin toplanması ve verilerin analizi alt bölümleri ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin 6. sınıf öğrencilerinin harita bilgisi ve coğrafi koordinatlara ilişkin kavram yanılgılarına yönelik görüşlerini belirlemeyi amaçlayan bu araştırma nitel desende oluşturulmuş ve yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Yapılandırılmış görüşme tekniği ile araştırmacı her bireye aynı soruları sorar ve bireylerin cevapları açık uçlu değildir (Türnüklü, 2000, s. 546). Bu tekniğin kullanılmasının olumlu yanı çok sayıda görüşmeciye ulaşıldığında çalışma grubu arasındaki farklılığı en düşük seviyeye indirmektir (Patton, 1990, s. 285).

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2018-2019 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde Burdur il merkezindeki ortaokullarda görev yapan toplam 31 sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır. Bu öğretmenlerden ikisinin izinli, ikisinin ölçme aracına cevap vermemesinden dolayı, görüşleri alınamadığından çalışma 27 sosyal bilgiler öğretmeni ile gerçekleştirilmiş olup araştırma grubu uygunluk örnekleme yoluyla seçilmiştir.

Çalışma grubuna ilişkin bilgiler aşağıda verilmiştir.

Tablo 2.

Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Katılımcılar	f	%
Kadın	15	55.6
Erkek	12	44.4
Toplam	27	100

Tablo 2’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğretmenlerin %55.6’sı kadın, %44.4’ü erkek olup toplamda 27 öğretmen bulunmaktadır.

Tablo 3.

Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Yaşına Göre Dağılımı

Yaş	F
35-40	12
41-45	9
46-50	3
51-55	2
56-60	-
61-65	1

Tablo 3’e göre öğretmenlerin en fazla 35-40 (f=12) ve 41-45 (f=9) yaş aralığında olduğu; en az ise 61-65 (f=1) yaş aralığında olduğu görülmektedir.

Tablo 4.

Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Mesleki Kıdemlerine Göre Dağılımı

Kıdem	f
6-10	4
11-15	8
16-20	7
21-25	6
26-30	2

Tablo 4’te görüldüğü gibi dört öğretmenin 6-10 yıl arası, sekiz öğretmenin 11-15 yıl arası, yedi öğretmenin 16-20 yıl arası, altı öğretmenin 21-25 yıl arası mesleki kıdemi bulunmaktadır. Yalnızca iki öğretmenin 26-30 yıl arası mesleki kıdemi bulunmaktadır.

3.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmanın verileri, öğretmen görüşlerini almak için yapılan yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Yapılandırılmış görüşmede amaç, görüşme yapılan bireylerin belirttikleri düşüncelerinin aynı ve farklı yönlerini belirlemek ve karşılaştırabilmektir (Brannigan, 1985).

Görüşme formunda ilk olarak, öğretmenlerin bazı kişisel bilgileri (cinsiyet, doğum tarihi, görev yaptığı okul, meslekteki yılı) sorulmuştur. Burada amaç, öğretmeni tanımadır. Yanlış bilgi olmaması için kavram yanlışlığının anlamına değinilmiştir. Daha sonra dört soru sorulmuştur. Veri toplama aşamaları aşağıdaki gibidir;

- İlk soru, harita bilgisi ve coğrafi koordinatlara ilişkin öğrencilerde tespit edilen kavram yanlışlarının neler olduğudur. Burada amaç, öğretmenlere göre öğrencilerde belirlenen konuyla ilgili hangi kavramlarda yanlışlık yapıldığını, hangi kavramlarda daha sık yanlış yapılırken hangi kavramların daha az yanlışya sebep olduğunu belirlemektir.
- İkinci soruda, öğretmenin belirlediği kavramlarda oluşan kavram yanlışlarının oluşmasının sebepleri sorulmuştur. Öğrencilerde kavram yanlışlığı hangi sebeplerle oluşuyor belirlenmek istenmiştir.
- Üçüncü soru da, belirlenen kavram yanlışlarını önlemek ve gidermek için ne tür etkinliklerin yapılması gerektiği sorulmuştur. Öğretmenlerin derste hangi etkinlikleri kullandığını ya da kullanılmasını önerdiği etkinlikler belirlenmek istenmiştir.
- Dördüncü soru kendi içinde ikiye ayrılmıştır. İlk olarak harita bilgisi ve coğrafi koordinatlara ilişkin 13 kavram (matematik konum, özel konum, ekvator, harita, kroki, ölçek, meridyen, paralel, coğrafya, genel coğrafya, fiziki coğrafya, beşeri ve ekonomik coğrafya, yerel coğrafya) belirlenmiştir. Kavramlar belirlenirken sosyal bilgiler öğretmenlerinden yardım alınmış ve en çok yanlışya sebep olan 13 kavram bu şekilde belirlenmiştir. Belirlenen bu kavramların hangisi ya da hangilerinin öğrencilerde kavram yanlışlığına sebep olduğu sorulmuştur. Araştırmanın ilk sorusu ile farkı, burada öğretmenlere kavramlar belirlenerek verilmiş olmasıdır. Dördüncü sorunun diğer kısmında belirlenen bu 13 kavramda oluşan kavram yanlışlığını önlemek ve gidermek için nelerin yapılması gerektiği sorulmuştur. Öğretmenler öneride bulunmuşlardır. Görüşme formu soruları alanında uzman kişi tarafından geliştirilip, araştırmacı ile birlikte hazırlanmıştır.

3.4. Verilerin Analizi

Veriler değerlendirilmeden önce kontrol edilmiştir. Değerlendirme 27 form üzerinden yapılmıştır. Verilerin çözümlenmesinde ilk olarak öğretmenleri tanımaya yönelik sorulan sorular da istatistik işlemleri kullanılmıştır.

Yarı yapılandırılmış gözlem formunu çözümlmek için açık kodlamaya dayalı içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizi ile veriler tanımlanarak, gerçeklikler ortaya çıkarılır, ayrıca içerik analizi nitel araştırmalarda güvenilirliği yüksek olduğundan kullanılması önerilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 242). Formda öğretmenlerin her bir soruya verdikleri cevaplar tek tek okunarak anahtar kavramlar belirlenerek kodlanmıştır. Kodlamadan sonra veriler belirli kategoriler altında toplanarak, düzenlenip tanımlanmıştır. Elde edilen bulgular tablolar oluşturularak gösterilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırma bulguları ve bulgulara dayalı olarak yapılan yorumlar yer almaktadır. Araştırmada elde edilen bulgular ve yorumlar, araştırmanın problemi ve alt problemleri doğrultusunda sunulmuştur.

4.1. Araştırmanın Problemine Göre Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Öğrencilerde Tespit Ettiği Kavram Yanılgısı Sonuçları

Araştırmanın problem sorusunu oluşturan, araştırmaya katılan öğretmenlere göre harita bilgisi ve coğrafi koordinatlar konusunda öğrencilerde oluşan kavram yanılgıları Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5.

Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Öğrencilerde Tespit Ettiği Kavram Yanılgısı Sonuçları

Kavram	Kod	f
Paralel	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16, Ö17, Ö18, Ö19, Ö20, Ö21, Ö22, Ö23, Ö24, Ö25, Ö26	24
Meridyen	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16, Ö17, Ö18, Ö19, Ö20, Ö21, Ö22, Ö23, Ö24, Ö25, Ö26	24
Matematik Konum	Ö3, Ö5, Ö6, Ö9, Ö10, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö17, Ö19, Ö20, Ö21, Ö25	14
Özel Konum	Ö2, Ö5, Ö6, Ö7, Ö9, Ö10, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö20	11
Ölçek	Ö2, Ö3, Ö8, Ö11, Ö13, Ö14, Ö16, Ö18, Ö23, Ö25	10
Harita	Ö2, Ö7, Ö9, Ö13, Ö14, Ö26	6
Kroki	Ö3, Ö4, Ö9, Ö14, Ö20	5
Yarım Küre	Ö7, Ö8, Ö9	3
Haritada Renk	Ö1, Ö11	2
Geoid	Ö9, Ö15	2
Ekvator	Ö9, Ö21	2
Yön	Ö12, Ö27	2
Koordinat	Ö12, Ö18	2
Jeopolitik Konum	Ö12, Ö17	2
Lejant	Ö15	1
Matematiksel Beceri	Ö24	1
Genel Coğrafya	Ö17	1
Beşeri Coğrafya	Ö17	1
Fiziki Coğrafya	Ö17	1

Tablo 5’te görüldüğü gibi coğrafi koordinatlar ve harita bilgisi ile ilgili öğretmenler tarafından kavram yanlışlığının olduğu 19 kavram belirtilmiştir. Kavram yanlışlığının en çok olduğu kavramların; paralel (f=24), meridyen (f=24), matematik konum (f=14), özel konum (f=11), ölçek (f=10) olduğu görülmektedir. Harita (f=6) ve kroki (f=5) kavramlarının da kavram yanlışlığına yol açtığı ancak fazla olmadığı görülmektedir. Kavram yanlışlığının en az olduğu kavramların ise, lejant (f=1), matematiksel beceri (f=1), genel coğrafya (f=1), beşeri coğrafya (f=1), fiziki coğrafya (f=1) olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin görüşlerinden bazıları şu şekildedir;

“Paralel ve meridyen kavramları birbirine karıştırılıyor. (Ö1)”

“Özel konum ve matematik konumun ülkemize etkisi karıştırılıyor. (Ö5)”

“Bu yaş grubu soyut kavramları anlamakta zorluk çekiyor. Bu yüzden matematik konum ve özel konum kavramlarını anlamıyorlar. (Ö6)”

“Ölçek anlatılırken büyük ölçek, küçük ölçek karıştırılıyor. (Ö8)”

4.2. Araştırmanın Birinci Alt Problemine Göre Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Öğrencilerde Tespit Ettiği Kavram Yanlışlarının Sebepleri

Araştırmaya katılan öğretmenlere göre öğrencilerde oluşan kavram yanlışlığının sebepleri Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6.

Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Öğrencilerde Tespit Ettiği Kavram Yanlışları Sebepleri

Sebepler	Kod	f
Soyutluk	Ö1, Ö2, Ö3, Ö7, Ö13, Ö14, Ö17, Ö19, Ö20, Ö21, Ö23, Ö24, Ö25, Ö26	14
Öğrenci Seviyesine Uygun Olmama	Ö5, Ö7, Ö11, Ö16, Ö17, Ö20, Ö21, Ö25	8
Yetersiz zaman	Ö1, Ö4, Ö5, Ö6, Ö14, Ö15, Ö16, Ö20	8
Hazırbulunuşluk	Ö2, Ö7, Ö8, Ö26, Ö27	5
Araç – Gereç Eksikliği	Ö2, Ö12, Ö16, Ö18	4
Etkinlik Yapamama	Ö1, Ö6	2
Kavram Benzerliği	Ö13, Ö18	2
Öğrenci İlgisizliği	Ö6	1
Kitapta Gereksiz Ayrıntı	Ö5	1
Matematiksel Beceri Eksikliği	Ö8	1
Kalabalık Sınıf	Ö1	1
Az Kitap Okuma Oranı	Ö10	1

Tablo 6’da görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğretmenler tarafından kavram yanılığının 12 sebebi belirtilmiştir. Bu sebeplerden soyutluk (f=14), öğrenci seviyesine uygun olmama (f=8), yetersiz zaman (f=8), hazırbulunuşluk (f=5) öğretmenlerin en çok belirttiği sebeplerdir. Öğrenci ilgisizliği (f=2), kitapta gereksiz ayrıntı (f=1), matematiksel beceri eksikliği (f=1), kalabalık sınıf (f=1), az kitap okuma oranı (f=1) ise en az belirtilen sebeplerdendir. Öğretmenlerin görüşlerinden bazıları şu şekildedir;

“Konuyu anlamlandıramıyorlar. Seviyelerine uygun değil. (Ö25)”

“Kavramlar öğrencilere soyut geliyor, kavram yanılığı oluşuyor. (Ö23)”

“Ders süresi yetersiz geliyor, olayları anlayamıyorlar. (Ö20)”

“Kullanılan araç-gereçlerin yetersizliği. (Ö12)”

“Kitap okuma oranı düşük olduğu için algulamakta zorluk çekiyorlar. (Ö10)”

4.3. Araştırmanın İkinci Alt Problemine Göre Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Kavram Yanılığını Önlemek ve Gidermek İçin Önerdiği Etkinlikler

Araştırmaya katılan öğretmenlere göre öğrencilerde oluşan kavram yanılıklarını önlemek ve gidermek için önerilen etkinlikler Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7.

Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Kavram Yanılığını Önlemek ve Gidermek İçin Önerdiği Etkinlikler

Etkinlikler	Kod	f
Materyal Geliştirme	Ö1, Ö2, Ö3, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16, Ö19, Ö20, Ö21, Ö24, Ö25, Ö26, Ö27	20
Coğrafi Bilgi Sistemi, Akıllı Tahta	Ö3, Ö5, Ö8, Ö9, Ö13, Ö16, Ö21	7
Uygulama	Ö1, Ö4, Ö14, Ö17, Ö22, Ö27	6
Somutlaştırma	Ö10, Ö17, Ö20, Ö23, Ö24, Ö25	6
Oyun, Şarkı	Ö12, Ö17, Ö18, Ö19, Ö26	5
Proje Ödevi	Ö4, Ö7, Ö12, Ö13	4
Örnek Verme	Ö6, Ö9	2
Alan Gezisi	Ö8, Ö18	2
Ödüllü Yarışma	Ö12	1
Bilgisayar Simülasyonu	Ö18	1

Tablo 7’de görüldüğü üzere öğretmenlerin en çok materyal geliştirme (f=20) etkinliğini belirttikleri görülmektedir. Coğrafi bilgi sistemi ve akıllı tahta kullanımı (f=7), uygulama (f=6), somutlaştırma (f=6) da yine en fazla belirtilen etkinliklerdendir. Tablo 7’ye göre en az belirtilen etkinliklerin ise; örnek verme (f=2), alan gezisi (f=2), ödüllü yarışma (f=1), bilgisayar simülasyonu (f=1) olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin görüşlerinden bazıları şu şekildedir;

“Öğrencilerin içinde olduğu materyal çalışmaları yapmak. (Ö21)”

“Balon, portakal üzerine paralel, meridyen, coğrafi koordinatlar vs. çizilebilir. Materyaller kullanılarak somutlaştırılabilir. (Ö20)”

“Şarkılar eşliğinde eğlenceli olarak kavramlar anlatılabilir. (Ö19)”

“Oyun ile kavram yanlışları giderilebilir. Bilgisayar simülasyonu gibi etkinlikler yapılabilir. (Ö18)”

“Milli eğitim bünyesinde ödüllü bilgi yarışması düzenlenebilir. (Ö12)”

4.4. Araştırmanın Üçüncü Alt Problemine Göre Araştırmaya Katılan Öğretmenlere Verilen Kavramlardan Öğrencilerde Yanlış Oluşmasına Sebep Olan Kavramlar

Araştırmaya katılan öğretmenlere verilen 13 kavramdan öğrencilerde kavram yanlışlığına sebebiyet veren kavramlar Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8.

Araştırmaya Katılan Öğretmenlere Verilen Kavramlardan Öğrencilerde Yanılgı Oluşmasına Sebep Olan Kavramlar

Kavramlar	Kod	f
Meridyen	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö6, Ö7, Ö9, Ö10, Ö11, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16, Ö17, Ö18, Ö19, Ö20, Ö21, Ö22, Ö23, Ö24, Ö25, Ö26	23
Paralel	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö6, Ö7, Ö9, Ö10, Ö11, Ö13, Ö14, Ö15, Ö17, Ö18, Ö19, Ö20, Ö21, Ö22, Ö23, Ö24, Ö25, Ö26, Ö27	23
Matematik Konum	Ö1, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö16, Ö17, Ö18, Ö19, Ö20, Ö21, Ö22, Ö23, Ö24, Ö25	20
Ölçek	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16, Ö18, Ö20, Ö22, Ö23, Ö24, Ö27	20
Özel Konum	Ö1, Ö2, Ö4, Ö5, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö12, Ö13, Ö14, Ö17, Ö18, Ö19, Ö20, Ö22, Ö25	17
Kroki	Ö3, Ö4, Ö6, Ö8, Ö9, Ö14, Ö15, Ö16, Ö18, Ö26	10
Harita	Ö7, Ö9, Ö11, Ö13, Ö14, Ö16, Ö20, Ö22, Ö25	9
Ekvator	Ö2, Ö16, Ö21, Ö22, Ö23, Ö27	6
Fiziki Coğrafya	Ö4, Ö11, Ö17, Ö26	4
Genel Coğrafya	Ö4, Ö17, Ö26	3
Beşeri ve Ekonomik Coğrafya	Ö4, Ö17, Ö26	3
Coğrafya	Ö20	1
Yerel Coğrafya	Ö26	1

Tablo 8'e göre verilen 13 kavramın da kavram yanılgısına sebep olduğu görülmektedir. Bu kavramlardan en fazla yanılgıya sebep olanlar; meridyen (f=23), paralel (f=23), matematik konum (f=20) ölçek (f=20) ve özel konum (f=17) olup, en az yanılgıya sebep olan kavramlar ise; genel coğrafya (f=3), beşeri ve ekonomik coğrafya (f=3), coğrafya (f=1), yerel coğrafya (f=1) kavramlarının olduğu görülmektedir.

4.5. Araştırmanın Dördüncü Alt Problemine Göre Araştırmaya Katılan Öğretmenlere Verilen Kavramlardan Yanılgıya Sebep Olan Kavramları Önlemek ve Gidermek İçin Oluşturulan İfadeler

Araştırmaya katılan öğretmenlere verilen 13 kavramdan kavram yanılgısı oluşturan kavramları önlemek ve gidermek için yapılması gerekenler Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9.

Araştırmaya Katılan Öğretmenler Tarafından Kavram Yanılgısını Önlemek ve Gidermek İçin Oluşturulan İfadeler

İfadeler	Kod	f
Araç-Gereç Kullanımı	Ö2, Ö3, Ö4, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16, Ö17, Ö18, Ö22, Ö25, Ö27	16
Fazla Ders Saati	Ö1, Ö2, Ö4, Ö6, Ö7, Ö8, Ö10, Ö12, Ö13, Ö14, Ö18, Ö20	12
Somutlaştırma	Ö1, Ö5, Ö7, Ö10, Ö20, Ö23	6
İlgili Konuyu Bir Üst Sınıfa Alma	Ö2, Ö4, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16	6
Aktif Öğrenme	Ö3, Ö7, Ö12, Ö25, Ö26	5
Sosyal Bilgiler Sınıfı	Ö4, Ö5, Ö10, Ö14, Ö18	5
Konu Tekrarı	Ö17, Ö24	2
Proje Ödevi	Ö20, Ö25	2
Yeterli Sınıf Mevcudu	Ö3	1
Müfredat Düzenleme	Ö8	1
Kavramlara Vurgu	Ö9	1
Hazırbulunuşluk	Ö18	1

Tablo 9’da görüldüğü üzere öğretmenlere verilen 13 kavramdan kavram yanılgısı oluşturanların önlenmesi ve giderilmesi için yapılması gerekenlere bakıldığında en fazla; araç-gereç kullanımı (f=16), fazla ders saati (f=12), somutlaştırma (f=6), ilgili konuyu bir üst sınıfa alma (f=6) ifadeleri belirtilirken, en az ise; yeterli sınıf mevcudu (f=1), müfredat düzenleme (f=1), kavramlara vurgu (f=1), hazırbulunuşluk (f=1) ifadelerinin belirtildiği görülmektedir. Öğretmenlerin görüşlerinden bazıları şu şekildedir;

“Kavramları somutlaştırılmalı ve ders sayısı artırılmalıdır. (Ö1)”

“Öğrencilerin yaparak yaşayarak öğrenmelerine fırsat verilmelidir. Sınıf sayılarının az olduğu durumlarda kavram yanılgısı az olmaktadır. (Ö3)”

“Ders süresi uzatılmalı, ders kitaplarının içeriği azaltılmalı, kavramlar somutlaştırılmalıdır. (Ö7)”

“Sosyal bilgiler sınıfı oluşturulmalıdır. (Ö10)”

“İlgili konular bir üst sınıfa alınmalıdır. (Ö13)”

“Konu tekrarı yapılmalıdır. (Ö17)”

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın sonuçlarına yer verilmiş, sonuçlar bulgular ile ilişkilendirilerek tartışılmış ve bu doğrultuda önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuç ve Tartışma

Bu çalışma insanlar, yerler ve çevreler öğrenme alanında yer alan harita bilgisi ve coğrafi koordinatlara ilişkin 6. sınıf öğrencilerinde oluşan kavram yanlışlarını öğretmen görüşleri ile tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın sonucunda, öğrencilerin çeşitli kavram yanlışlarına sahip oldukları, kavram yanlışlarının oluşmasının sebepleri, bu kavram yanlışlarını önleyip gidermek için neler yapılması gerektiği ve hangi etkinliklerin yapılması gerektiği öğretmen görüşleri ile belirlenmiştir.

5.1.1. Araştırmanın problemine yönelik elde edilen sonuçlar.

Araştırmanın problemine göre araştırmaya katılan öğretmenler tarafından öğrencilerde en çok yanlışya sebep olan kavramlar; paralel, meridyen, matematik konum, özel konum, ölçek olup, daha az yanlışya sebep olan kavramlar; harita, kroki, yarım küre, haritada renk, geoid, ekvator, yön, koordinat, jeolojik konum, en az yanlışya sebep olan kavramlar; lejant, matematiksel beceri, genel coğrafya, beşeri coğrafya, fiziki coğrafya olarak belirtilmiştir. Bitlisli (2014)'nin yaptığı çalışmada öğrencilerin kavram yanlışısı yaşadıkları ve en fazla paralel, meridyen, harita, ölçek, matematik konum, özel konum kavramlarında kavram yanlışısına düştükleri belirtilmiştir. Çakmak (2006)'ın çalışmasında öğrenciler en fazla geoit, küre, paralel, meridyen, ekvator, özel konum, matematik konum, kroki, harita kavramlarında kavram yanlışısına düşmüşlerdir. Gümüş ve Avcı (2016)'nın yaptığı çalışmada, öğrencilerin paralel, meridyen, yarım küre kavramlarında kavram yanlışısı yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Memişoğlu ve Tarhan (2016)'ın çalışmasında,

paralel ve meridyen kavramlarında kavram yanılgısı yaşanmıştır. Kayacan (2010) çalışmasında, paralel-meridyen, enlem-boylam kavramlarının çok karıştırıldığı sonucuna ulaşmıştır. Gülüm (2010) çalışmasında, öğrencilerin paralel ve meridyen kavramlarını ayırt etmekte zorlandığını belirtmiştir.

5.1.2. Araştırmanın birinci alt problemine yönelik elde edilen sonuçlar.

Araştırmanın birinci alt problemine yönelik araştırmaya katılan öğretmenler tarafından kavram yanılgısı olmasının sebepleri şöyle ifade edilmiştir; kavramların soyut olması ve öğrencinin seviyesine uygun olmaması, öğrencinin hazırbulunuşluğunun kontrol edilmemesi ve yetersiz olması, kavramları anlatırken ders süresinin yetersiz olması, kavramları somutlaştıracak araç-gereç eksikliği, ders kitabının gereksiz ayrıntıya girerek ders süresini çok alması ve etkinlik yapamama, kavramların üzerinde çok durulamaması, öğrencinin derse olan ilgisizliği, hesaplama yaptırırken ortaya çıkan matematiksel beceri eksikliği, kalabalık sınıf ortamı ve az kitap okuma oranı olarak belirtilmiştir.

Konu ile ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında kavram yanılgısı oluşmasının sebepleri olarak; Bitlisli (2014), kavramların soyut olması, araç-gereç kullanılmaması, öğrencinin hazırbulunuşluğu; Gümüş ve Avcı (2016), öğrencinin hazırbulunuşluğu, kavramların soyut olması; Akdağ (2010), kavramların soyut olması; Memişoğlu ve Tarhan (2016), kavramların soyut olması, öğrenci seviyesine uygun olmaması gibi sonuçlara ulaşmışlardır. Dolayısıyla yapılan çalışmaların sonuçlarının araştırmanın sonucunu desteklediği görülmektedir.

Araştırma sonuçlarına bakıldığında en fazla tekrar eden sebepler; kavramların somutlaştırılmaması yani soyut olmasıdır. Soyut kavramı öğrenci anlamlandırmakta sıkıntı yaşamaktadır. Bu yüzden kavram yanılgısı olduğu düşünülmektedir. Öğretmenler öğrenme alanındaki bu konuların öğrenci seviyesine uygun olmadığını belirtmişlerdir. Memişoğlu ve Tarhan (2016) çalışmasında, sosyal bilgiler dersinde birçok kavramın öğrenci seviyesine uygun olmadığını belirtmiştir. Ayana (2018) çalışmasında, gelişim seviyesinin dikkate alınmasını belirtmiştir. Öğretmenler, öğrencinin gelişim seviyesine uygun olmadığından, öğrencinin zihninde canlandıramadığından özellikle somutlaştırma yapılamadığından dolayı bu konuların bir üst sınıfa alınmasının daha uygun olacağını belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin birçoğu ders süresinin yetersizliğinden dolayı etkinlik yapamadıklarını, işlenen konuları fazla tekrar edemediklerini, kısa zamanda konuları bitirme çabasında olduklarını, gerekli araç-gereci kullanmakta sıkıntı yaşadıklarını ve araç-gereç eksikliği yaşadıklarını belirtmişlerdir. Gümüş ve Avcı (2016) da çalışmasında, sosyal bilgiler öğretim programının içeriğinin çok fazla olması ve öğretmenlerin öğretme kaygısı yaşamamasından dolayı derse gerekli önemin verilmediğini ifade etmişlerdir. Öğrenme alanının çok kapsamlı olup süresinin yalnızca 14 saat olmasından dolayı birçok öğretmen tekrar yapamadığını, süre yetersiz olduğu için etkinliklere yer veremediğini belirtmiştir.

Öğrencinin hazırbulunuşluğu ve koordinat hesaplamalarındaki matematiksel beceri eksikliği de belirtilen sebeplerdendir. Memişoğlu ve Tarhan (2016) çalışmasında, önbilgilerin önemli olduğunu, öğretmenin ilk önce buna dikkat etmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Öğrencilerin matematiksel becerisinin olmaması coğrafi koordinatlar konusunda hesaplama yaparken konunun anlaşılmadığına neden olduğu belirtilmiştir.

Kavram yanılığının oluşmasının sebeplerinden biri de kavramların birbirine benzemesi (matematik konum-özel konum, paralel-meridyen, büyük ölçek-küçük ölçek) ve bu yüzden karıştırılması olarak belirtilmiştir. Akdağ (2010) çalışmasında, paralel-meridyen, özel konum-matematik konum kavramlarının birbirine karıştırıldığını belirtmiştir.

Ceyhan (2018) çalışmasında, kavram yanılığının sebeplerini yapılan araştırmalar doğrultusunda; etkinlik yapılmaması, öğrencinin ön bilgi eksikliği, kullanılan yöntemler ve ders kitabının içeriği şeklinde belirtmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenler de ders kitabının içeriğinin çok fazla ve ayrıntılı olmasının öğrencilerde karışıklığa yol açtığını, kafalarının karıştığını belirtmişlerdir. Yazıcı ve Samancı (2003)'nın çalışmasında, ders kitaplarının anlaşılır olması, öğrenci başarısını artırıcı nitelikte olması ve yeteri kadar görselliğe yer vermesi gerektiği belirtilmiştir.

Araştırmaya katılan bir öğretmen öğrencilerde kavram yanılığı olmasının sebeplerinden birinin kitap okuma oranının az olması olarak ifade etmiştir. Yılmaz (tarihsiz)'ın yaptığı çalışmada, öğrencilerin kitap okuma oranının fazla olmasının ders başarısını artırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Şengül (2011)'ün çalışması da kitap sayısı fazla olup, okuyan öğrencilerin okuduğunu anlama düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir. Ayana (2018) yaptığı çalışmada, kitap okuyanların kavram

öğrenmede daha başarılı olduğunu belirtmiştir. Demirkaya ve Karacan (2016)'ın yaptığı çalışmada, bireyin okuduğunu anlama ve anlatma kabiliyetinin kitap okumakla artacağı belirtilmiştir. Araştırmaya 27 öğretmenin katılıp sadece bir öğretmenin buna değinmesi şaşırtıcı olup literatüre olan katkısı bakımından olumlu olduğu düşünülmektedir.

5.1.3. Araştırmanın ikinci alt problemine yönelik elde edilen sonuçlar.

Araştırmanın ikinci alt problemine yönelik kavram yanlışlığının oluşmasını önlemek ve oluşan kavram yanlışlığını gidermek için öğretmenler etkinlik önermişlerdir. En fazla önerilen etkinlik materyal geliştirme olmuştur. Özellikle görsel materyallerle ders işlenmesi gerektiğini; küre, atlas ve harita kullanımı, harita üzerinden örnek verme ve öğrenciye haritada yer buldurmanın çok etkili olduğunu ifade etmişlerdir. Ayana (2018) yaptığı çalışmada, öğretmenlerin konuya uygun materyaller kullanarak öğrenciyi aktif kılmasıyla kavramların öğretilebileceğini belirtmiştir. Öğretmenler balon, portakal, kabak, karpuz ve top gibi yiyecek ve nesnelere üzerinde paralel ve meridyen daireleri çizme, ekvator ve yarım küreleri göstermenin öğrencilerde kalıcı öğrenmeler sağladığını ayrıca öğrencilerin derste bu şekilde aktif olup uygulama yaptığında anlamlı öğrenme sağladığını belirtmişlerdir. Ders sırasında akıllı tahtanın aktif kullanılması gerektiğinin önemli olduğunu bu sayede öğrencinin dikkatinin dağılmayacağını ifade etmişlerdir. Akdağ (2010) çalışmasında, öğrenciye uygulama yaptırılması gerektiğini böylece kavram yanlışlığının giderildiğini belirtmiştir. Öğretmenler harita ölçeklerinin anlatımı sırasında fotoğraf çekme etkinliğinin yapılabileceğini, fotoğraf çekimi esnasında yakınlaştırıp uzaklaştırarak ölçeklerin anlatılabileceği ve öğrencilerin bu uygulamadan çok keyif aldığını, materyal kullanılarak öğrenciyi aktif hale getirip kavram yanlışlığını önlediklerini belirtmişlerdir. Aksi halde öğrencinin kavram yanlışlığına düştüğünü, küçük ölçek ve büyük ölçeğin ayırımını yapamadıklarını ifade etmişlerdir.

Bir diğer belirtilen etkinlik proje ödevidir. Proje ödevinde öğrenci yaparak yaşayarak öğrenme gerçekleştirir ve böylece öğrenmenin kalıcı olduğunu, kavram yanlışlığının gerçekleşmeyeceğini ifade etmişlerdir. Derste oyun ve şarkı ile öğretim yaparak öğrenciyi aktif kılmanın önemli olduğunu, öğrenci pasif kaldığında dikkatinin dağılıp kavram yanlışlığının daha çok olabileceğini belirtmişlerdir. Memişoğlu ve Tarhan

(2016) çalışmalarında, geleneksel yöntemlerin kullanılmasının kavram öğretimini zorlaştırdığı, bunun yerine öğrenciyi aktif kılacak yöntemlerin kullanılması gerektiğini belirtmiştir. Seferoğlu (2013) çalışmasında, öğretmenin yerini hiçbir şeyin tutamayacağı ancak bir şey öğretilirken unutmaması için öğretilen şeyin birden fazla duyu organına hitap etmesi gerektiğini ifade edip, görsel ve işitsel materyallerin etkili olduğunu belirtmiştir.

Öğretmenler kavramlarla ilgili bolca örnek verilmesi gerektiğini ayrıca Google Earth gibi coğrafi bilgi sistemlerinin derste kullanılabileceğini, öğrencinin böylece kavramları somutlaştırabildiğini ve derse olan ilgilerinin arttığını belirtmişlerdir. Çakmak (2006) çalışmasında, kavram yanığı sebebi olarak kavramların soyut anlatıldığını ve örneklerle anlatılmadığını bu yüzden kavram yanıklarının oluştuğunu belirtmiştir.

Öğrenciler arasında ödüllü bilgi yarışması düzenlenmesi gerektiği, ders sırasında öğrenciye video izletilmesi, imkanlar el veriyorsa öğrenciyle alan gezisine çıkılmasını ve bilgisayar simülasyonu yapılması gerektiğini belirtmişlerdir. Ayana (2018) da çalışmasında, soyut kavramları somutlaştırmak üzere öğrenciye video izletilebileceğini, bilgisayar simülasyonları kullanılabileceğini belirtmiştir. Öğretmenler alan gezisinin öğrenciye eğlenerek öğrenme fırsatı verdiğini belirtmişlerdir. Yapılan çalışmalara bakıldığında araştırmanın sonucunu desteklediği görülmektedir.

5.1.4. Araştırmanın üçüncü alt problemine yönelik elde edilen sonuçlar.

Araştırmanın üçüncü alt problemine yönelik, araştırmanın dördüncü sorusunun ilk bölümünde öğretmenlere coğrafi koordinatlar ve harita bilgisi konusu ile ilgili 13 adet kavram verilmiş ve bu kavramlardan hangisi ya da hangilerinin kavram yanığına sebep olduğu sorulmuştur. Araştırmanın ilk sorusu ile benzer cevaplar alınmış ve en çok paralel ve meridyen, matematik konum ve özel konum, ölçek, harita ve kroki kavramları belirlenmiş; ekvator, fiziki coğrafya, coğrafya, genel coğrafya, beşeri ve ekonomik coğrafya, yerel coğrafya kavramlarında yanığın az olduğunu belirtmişlerdir. Yapılan diğer çalışmalarda bu sonuçları destekler niteliktedir (Çakmak, 2006; Bitlisli, 2014; Gümüş ve Avcı, 2016; Memişoğlu ve Tarhan, 2016).

5.1.5. Araştırmanın dördüncü alt problemine yönelik elde edilen sonuçlar. Araştırmanın dördüncü alt problemine yönelik, araştırmanın son sorusunun ikinci bölümünde kavram yanlışlığını önlemek ve gidermek için ders işlenirken araç-gereç kullanılması gerektiği, araç-gereç eksikliğinin olmaması gerektiği belirtilmiştir. Çünkü sosyal bilgiler soyut bir ders olduğu için kavramların somutlaştırılması gerekmektedir. Bunun için de özellikle görsel kaynaklara başvurmak gerektiği düşünülmektedir. Gülüm ve Ulusoy (2009) çalışmasında, araştırmalara göre insanların görerek daha iyi öğrendiği sonucuna ulaşmışlardır. Öğretmenler araç-gereç kullanarak öğrencinin aktif olacağı ve daha iyi bir sonuç elde edileceği bunun için de öğretmenin kullandığı yöntem ve tekniklerin öğrenciyi pasif bırakmayacak şekilde olması gerektiğini belirtmişlerdir. Çelikkaya ve Kuş (2009) çalışmasında, öğrenciye bilgiyi sunmak değil, öğrencinin bilgiye nasıl ulaşacağını öğretmenin önemine değinmişler ve bunun için birçok öğretim yöntem ve tekniğinin olduğunu (beyin fırtınası, soru-cevap, eğitsel oyunlar vb.) bu şekilde öğrencinin derste aktif olacağını belirtmişlerdir. Öğretmenler tüm bunların soyut olan kavramları da somutlaştırabileceğini böylece öğrencinin kolay ve etkili bir öğrenim gerçekleştireceğini ifade etmişlerdir.

Öğretmenler bu öğrenme alanında çok fazla soyut kavram olması nedeniyle ilgili konunun bir üst sınıftan programına alınmasını belirtmişlerdir. Ayrıca öğretmenler müfredatın yeniden düzenlenmesi gerektiğini, öğrenme alanının süresinin uzatılması gerektiğini çünkü bu konuların çok önemli olduğunu, coğrafyanın temellerinin atıldığını belirtmişlerdir. Süre az olduğu için ayrıntıya inemediklerini ifade etmişlerdir. Özellikle ders sayısının artırılması gerektiğini, haftada üç saat dersin yeterli olmadığını ve konuları yetiştirmek için çaba sarf ettiklerini bu yüzden öğrencilerle birebir ilgilenemediklerini ifade etmişlerdir. Bitlisli (2014) çalışmasında, sıkıntı yaşanan konuların müfredatta kolaylaştırılması gerektiğini ayrıca ders saatinin yeterli gelmediğini, sosyal bilgiler ders içeriğinin yoğun olduğunu ve ders saatinin bunu karşılamadığını belirtmiştir. Çakmak (2006)'ta çalışmasında, müfredatın kavram yanlışlığına düşülen konularda kolaylaştırma yapması gerektiğini belirtmiştir.

Öğretmenler proje ödevi verilmesinin öğrenciyi geliştirdiğini ve kavram yanlışlığının oluşmasını engellediklerini belirtmişlerdir. Bu sayede öğrenci tekrar etme fırsatı

bulmakta ve öğrencinin proje ödevlerini severek yaptıklarını ifade etmişlerdir. Gümüş ve Avcı (2016) kavramlarla ilgili öğrencilere proje ödevi, ödev verilmesini ve takip edilmesini böylece kavram yanılgısı oluşmasının önlenebileceğini belirtmişlerdir.

Öğretmenler kavram haritası oluşturmanın da kavram yanılgısını önleme ve gidermede etkili olduğunu ifade etmişlerdir. Kavram haritaları görsellik sunarak kavramlar arasındaki ilişkiyi artırdığından öğrencinin kavramları öğrenmesini kolaylaştırdığını belirtmişlerdir. Bektaş ve Bilgili (2004), Yılmaz ve Çiviler (2012)'in yaptığı çalışmalarda, kavram haritalarının kavram öğretiminde önemli olduğunu ve öğrencinin derste aktif olduğunu ifade etmişlerdir. Memişoğlu ve Tarhan (2016) çalışmasında, sosyal bilgiler öğretmenlerinin kavram öğretimi yaparken en çok kavram haritasını kullandıklarını, çünkü kavram haritaları ile konunun daha iyi anlaşıldığını belirtmişlerdir.

Okullarda muhakkak bir sosyal bilgiler sınıfının olmasını yoksa oluşturulmasını belirtip, bu sınıflarda araç-gereçlerin eksiksiz olmasının öğrencinin derse olan ilgisini artırabileceğini, ders başarısının daha yüksek olabileceğini ifade etmişlerdir. Bitlisli (2014) çalışmasında, okullarda sosyal bilgiler sınıfının olmasının, derste kullanılacak materyallerin bu sınıflarda bulunmasının etkili öğretim sağlayacağını belirtmiştir. Öğretmenler öğrencilerin bu sınıflarda daha çok güdülenip, aktif olduğunu belirtmişlerdir.

Öğrencilerde kavram yanılgısının önlenmesi ve giderilmesi için ifade edilen bir diğer etkende yeterli sınıf mevcududur. Çünkü kalabalık sınıflarda etkili öğretim yapılamadığı, öğrencilerle tek tek ilgilenmenin zor olduğu ve zaman aldığı, her öğrencinin aynı olmayıp bireysel farklılıklarının olduğunu belirtmişlerdir. Bitlisli (2014) çalışmasında, kavramların hatasız öğrenilebilmesi için yeterli sınıf mevcudunun önemli olduğunu belirtmiştir.

Öğrencilerin ön bilgilerinin kavram öğretiminde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bunun için kavram öğretiminde öncelikle öğrencilerin ön bilgileri belirlenmeli, yanlışlık varsa düzeltilmeli, daha sonra kavramlar öğretilmelidir. Çakmak (2006)'ın çalışması da bu görüşü destekler niteliktedir. Ceyhan (2018) çalışmasında, ilkokulda başlayan bir kavram yanılgısı tespit edilip ortadan kaldırılmadığı zaman bireyin tüm eğitim hayatı boyunca bu yanılgısının devam edeceğini belirtmiştir. Yani ön

bilgilerin çok önemli olduğu ve tek bir hatanın daha sonrası için büyük hatalara yol açtığı düşünülmektedir.

Öğretmenler ara ara konu tekrarı yapılması gerektiğini, öğretilen kavramlara vurgu yapılarak dikkat çekilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Tekrar öğrenmede etkilidir. Yanlışlık varsa düzeltme imkanı sağlar, yanlış yoksa kalıcı öğrenmenin oluşmasını da etkilidir denilebilir. Çakmak (2006) çalışmasında, ara ara öğretmenlerin öğrencilerine tartışma ortamı sağlamasını ve kavramlarda yanlışlık olup olmadığının kontrol edilmesini belirtmiştir. Yapılan çalışmalara bakıldığında araştırmanın sonuçlarını destekler nitelikte oldukları görülmektedir.

5.2. Öneriler

5.2.1. Araştırmanın sonucuna dayalı öneriler

1. Öğretmenler kavram yanlışlığını önlemek için materyal kullanılması gerektiğini, çeşitli öğretim yöntem ve tekniklerle öğrencilerin kavram yanlışlığının giderilmesini belirttiklerinden ders anlatımında öğrenciyi aktif edecek yeni yöntem, teknik ve materyaller kullanılabilir. Öğrenciyi etkinlik yaptırılabilir. Materyal sıkıntısı olduğunda drama, oyun oynatılabilir.
2. Öğretmenler okulda sosyal bilgiler sınıfının olması gerektiğini belirttiklerinden söz konusu kavram yanlışlarının giderilmesinde etkili olacağı düşünülen sosyal bilgiler sınıfının okullarda olması önerilebilir.
3. Öğretmenler; kavram yanlışlığını önlemek ve gidermek için web temelli programların kullanılması gerektiğini belirttiklerinden öğretmenlerin devamlı olarak kendilerini yenilemeleri, yeniliklere açık olmaları, zümre toplantılarında kavram öğretimi ile ilgili neler yapılacağı hakkında birbirleriyle görüş alışverişinde bulunmaları önerilebilir.
4. Çalışmada öğretmenler söz konusu öğrenme alanlarındaki kavram yanlışlarının bir nedenini, öğrenme alanına ayrılan sürenin yeterli olmadığına bağladıklarından; sosyal bilgiler program yapıcıları ya da program geliştirmecilere öğrenme alanının süresinin artırılması önerilebilir.

5. Araştırmada kavram yanılığının sebeplerinden birinin kitap okuma oranının azlığı olduğu belirtildiğinden; öğretmenlere, öğrencilerine kitap okumayı teşvik etmeleri, onlara örnek olmaları önerilebilir.

5.2.2. Yapılacak olan yeni araştırmalara yönelik öneriler

1. Bu çalışma 6. sınıflarda yapılmıştır. Yeni çalışmalar diğer öğretim kademelerinde yapılabilir.
2. Daha sonra yapılacak olan çalışmalar, bu çalışmanın içeriğinde bulunmayan diğer konulardaki kavram yanılığlarının ortaya çıkarılması ve belirlenen kavram yanılığlarının önlenip giderilmesi için yapılması önerilebilir.
3. Bu araştırmada 6. sınıf öğrencilerinin harita bilgisi ve coğrafi koordinatlara ilişkin hangi kavramlarda kavram yanılığlarının olduğu belirlenmiştir. Buna göre; eğitim fakültelerinin sosyal bilgiler öğretmenliği programına, öğrencilerde kavram yanılığı oluşmasının önlenmesi, oluşan kavram yanılığının giderilmesi ve öğretmenlerin bilinçli hale gelmesi için kavram öğretimi dersinin, Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Programına konulması önerilebilir.

KAYNAKLAR

- Akbaş, Y. (2013). Coğrafya ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin kavram öğretimi ve kavram yanlışları hakkındaki görüşleri. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(2), 251-278
- Akdağ, H. (2009). Sosyal bilgilerin tanımı, amacı, önemi ve Türkiye’deki yeri. R. Turan, M. Sünbül ve H. Akdağ (Ed.). *Sosyal bilgiler öğretiminde yeni yaklaşımlar-1*. (s. 1-24). Ankara: Pegem Akademi.
- Akdağ, ř. (2010). *İlköğretim 6.sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi yeryüzünde yaşam ünitesindeki kavram yanlışları* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Akyüz, Y. (2018). *Türk eğitim tarihi "m.ö.1000-m.s.2018"*. (30. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Aladağ, S. ve Yılmaz, E. (2014). Kavramsal değişim metinlerinin öğrencilerin sosyal bilgiler dersindeki kavram yanlışlarını gidermeye etkisi. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(2), 163-176.
- Alkış, S. (2009). Sosyal bilgilerde kavram öğretimi. M. Safran. (Ed.). *Sosyal bilgilerde kavram öğretimi*. (s. 67-90). Ankara: Pegem Akademi.
- Altıboz, N. G. (2004). Lise 1. sınıf öğrencilerinin mitoz ve mayoz bölünme konuları ile ilgili anlama düzeyleri ve kavram yanlışları. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24 (3), 147-157.
- Aslan, S. ve şeker, K. (2013). Sekizinci sınıf T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersi kavramlarının öğretiminde bulmacaların öğrenci başarısına etkisi. *Mediterranean Journal of Humanities*, 3(1), 29-42.
- Atasoy, U. (2014). Anlam çözümleme tablosu. 15 Temmuz 2019 tarihinde <http://uguratasoy550946.blogspot.com/> adresinden erişildi.
- Ayana, M. (2018). *Sosyal bilgiler dersi "ipek yolunda Türkler" ünitesindeki kavram yanlışları ve öğretmenlerin öğrencilerin kavram yanlışları ile ilgili*

farkındalıklarının tespiti (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.

Aykaç, N. (2007). İlköğretim sosyal bilgiler dersi eğitim-öğretim programına yönelik öğretmen görüşleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(22). 46-73.

Ayyıldız, N. (2010). *6. sınıf matematik dersi geometriye merhaba ünitesine ilişkin kavram yanlışlarının giderilmesinde öğrenme günlüklerinin etkisinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Baki, Ç. ve Kaptan Yarar, S. (2012). Sınıf öğretmen adaylarının sosyal bilgiler dersinde öğrencilerdeki kavram yanlışlarını tespit etmek için tercih ettiği yöntem ve teknikler. *Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisi*, 2(1), 75-85.

Baloğlu Uğurlu, N. (2005). İlköğretim 6.sınıf öğrencilerinin dünya ve evren konusu ile ilgili kavram yanlışları. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(1), 229-246.

Beceri. (tarihsiz). *Türk Dil Kurumu* içinde. 29 Temmuz 2019 tarihinde www.tdk.gov.tr adresinden erişildi.

Bektaş, Ö. ve Bilgili, A. S. (2004). İlköğretim 7. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi “osmanlı kültür ve medeniyeti” ünitesinde geçen tarih terimleri ile ilgili kavram yanlışları. *Kazım Karabekir Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (9), 119-141.

Bitlisli, N. (2014). *6.sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi yeryüzünde yaşam ünitesinde geçen coğrafi kavramları algılama düzeyleri ve kavram yanlışları (Bayburt örneği)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Giresun.

Brannigan, G. G. (1985). The research interview. In A. Tolor (Ed.), *Effective interviewing*. Springfield. IL: Charles C. Thomas Pub.

Budak, S. (2003). *Psikoloji sözlüğü*. (5.Baskı). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

Ceyhan, İ. (2018). *Kimya eğitiminde kavram yanlışlığı ve giderilme uygulamaları: literatür analizi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Cüceloğlu, D. (1991). *İnsan ve davranışı (psikolojinin temel kavramları)*. Remzi Kitabevi: İstanbul.
- Çakmak, F. (2006). *İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi nüfus ve yerleşme konusunda geçen kavramları anlama düzeyleri ve kavram yanlışları* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Çelikkaya, T., Kuş, Z. (2009) Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kullandıkları yöntem ve teknikler. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(2), 741-758.
- Çepni, S., Ayas, A., Johnson, D. ve Turgut, M. F. (1997). *Fizik öğretimi*. Bilkent-Ankara: YÖK/Dünya Bankası MEGB Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi Yayınları.
- Çoban, O. ve Akşit, İ. (2018). 2005 ve 2017 Sosyal bilgiler öğretim programlarının öğrenme alanı, kazanım, kavram, değer ve beceri boyutları açısından karşılaştırılması. *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 479-575.
- Dabell, J. (2004). *The maths coordinator's file-using concept cartoons*. London: PFP Publishing.
- Demircioğlu, H., Ayas, A., Kongur, S., ve Demircioğlu, G. (2012). A comparison of 10th grade students' theoretical and applied knowledge about the concepts of physical and chemical change. *Türk Fen Eğitimi Dergisi*, 9(1), 162-181.
- Demirel, Ö. (2015). *Eğitimde program geliştirme kuramdan uygulamaya*. (22. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Demirkaya, H. ve Karacan, H. (2016). Ortaokul 6. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersindeki bazı coğrafi kavramları anlama düzeyleri ve kavram yanlışları. *Uluslararası Alan Eğitimi Dergisi*, 2 (2), 38-57.
- Dilber, R. (2006). *Fizik öğretiminde analogi kullanımının ve kavramsal değişim metinlerinin kavram yanlışlarının giderilmesine ve öğrenci başarısına etkisinin araştırılması* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.

- Doğanay, A. (2005). *Öğretimde kavram ve genellemelerin geliştirilmesi. hayat ve sosyal bilgiler öğretimi (yeni programa göre geliştirilmiş)*. (5. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Doğanay, H. ve Sever, R. (2012). *Genel ve fiziki coğrafya*. (11. Baskı). Erzurum: Pegem A Yayıncılık.
- Doğanay, S. (2014). *Coğrafya'ya giriş*. (11. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Dündar, H. (2008). Sosyal bilgilerde kavram öğretimi. B. Tay ve A. Öcal (Ed.). *Sosyal bilgiler öğretimi*. (s. 301-334). Ankara: Pegem Akademi.
- Ekici, F., Ekici, E. ve Aydın, F. (2007). Utility of concept cartoons in diagnosing and overcoming misconceptions related to photosynthesis. *International of Journal of Environmental & Science Education*, 2(4), 111-124.
- Ekiz, D. ve Akbaş, Y. (2005). İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin astronomi ile ilgili kavramları anlama düzeyi ve kavram yanılgıları. *Milli Eğitim Dergisi*, (165).
- Eyidoğan, F. ve Güneysu, S. (2002, Eylül). *İlköğretim fen bilgisi kitaplarındaki kavram yanılgılarının incelenmesi*. V. Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresi'nde sunulmuş bildiri. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Girgin, M. (2002). Neden coğrafya öğreniyoruz?. *Doğu Coğrafya Dergisi*, (5), 127-145.
- Gülçiçek, Ç. (2002). *Lise 2. sınıf öğrencilerinin mekanik enerjinin korunumu konusundaki kavram yanılgıları* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Gülüm, K. (2010). Sosyal bilgiler öğretmenliği öğrencilerinin fiziki coğrafya konularındaki bazı temel kavramları anlama düzeyi ve kavram yanılgıları. *Akademik Bakış Dergisi*, (20), 1-10.
- Gülüm, K. ve Ulusoy, K. (2009). Sosyal bilgiler dersinde tarih ve coğrafya konuları işlenirken öğretmenlerin materyal kullanma durumları. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(2), 85-99.

- Gümüş, N. ve Avcı, G. (2016). Altıncı sınıflarda sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin coğrafi kavramları anlama düzeyleri ve kavram yanlışlarının belirlenmesi. *International Journal of Social Science*, 47, 191-206.
- Kabapınar, F. (2005). Effectiveness of teaching via concept cartoons from the point of view of constructivist approach. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(1), 135-146.
- Kavram ağları (semantik ağ). (2017). 16 Temmuz 2019 tarihinde kpsnotlar.com/ adresinden erişildi.
- Kayacan, Z. (2010). *İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin coğrafi koordinatlarla ilgili kavram yanlışları* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Kaymakçı, S. (2012). Sosyal bilgiler dersinde bulmaca kullanıyorum. *Araştırma Temelli Etkinlik Dergisi*, 2(2), 86-99.
- Keogh, B. & Naylor, S. (1999). Concept cartoons, teaching and learning in science: an evaluation. *International Journal of Science Education*, 21(4), 431- 446.
- KıCır, K. (2006). *Sosyal bilgiler dersinde 7. sınıf öğrencilerinin tarih öğrenme beceri düzeyleri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kılıçoğlu, G. (2009). Sosyal bilgiler programı ve öğretmen yeterlikleri. M. Safran (Ed.). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. (3-16). Ankara: Pegem Akademi.
- Kılınç, A. (2007). Bir öğretim stratejisi olarak kavram haritalarının kullanımı. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(2), 21-48.
- MEB. (2018a). Sosyal bilgiler dersi öğretim programı (ilkokul ve ortaokul 4, 5, 6 ve 7. sınıflar). 19 Temmuz 2019 tarihinde <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=354> adresinden erişildi.
- MEB. (2018b). *6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı*. İstanbul: Netbil Basım ve Yayıncılık.
- Memişoğlu, H. ve Tarhan, E. (2016). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kavram öğretimine ilişkin görüşleri. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, (5), 6-20.

- Merey, Z., Kuş, Z. ve Karatekin, K. (2012). Türkiye ve ABD ilköğretim sosyal bilgiler öğretim programlarının değerler eğitimi açısından karşılaştırılması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 12(2), 1613-1632.
- Mutluer, C. (2013). Sosyal bilgiler programlarında yer alan beceriler hakkında sosyal bilgiler öğretmen görüşleri (İzmir Menemen örneği). *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(7), 355-362.
- Ocak, G. ve Gündüz, M. (2006). 1998-2005 hayat bilgisi ders programlarının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi (Afyonkarahisar il örneği). *Millî Eğitim Dergisi*, (172), 40-54.
- Özdamarlar, M. (2018). *6. sınıf sosyal bilgiler öğreten defter*. Ankara: Çanta Yayıncılık.
- Özdemir, Ü., Alım, M. ve Yılar, B. (2010). 5. sınıf öğrencilerinin bazı coğrafya kavramlarını anlama düzeyleri ve kavram yanlışları. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(1), 151-162.
- Öztürk, C. (2009). Sosyal bilgiler: kavram, içerik ve program. C. Öztürk (Ed.). *Sosyal bilgiler öğretimi*. (s. 1-31). Ankara: Pegem Akademi.
- Öztürk, C. ve Otluoğlu, R. (2003). *Sosyal bilgiler öğretiminde edebi ürünler ve yazılı materyaller*. (2. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Öztürk, C., Keskin, S. ve Otluoğlu, R. (2014). *Sosyal bilgiler öğretiminde edebi ürünler ve yazılı materyaller*. (6. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Patton, Q. M. (1990). *Qualitative evaluation on research methods*. (2nd ed.). London: Sage Pub.
- Safran, M. (2008). Sosyal bilgiler öğretimine bakış. B. Tay ve A. Öcal (Ed.). *Sosyal bilgiler öğretimi*. (s. 1-34). Ankara: Pegem Akademi.
- Seferoğlu, S. S. (2013). *Öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı*. (7. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Selvi, M. ve Yakışan, M. (2004). Üniversite birinci sınıf öğrencilerinin enzimler konusu ile ilgili kavram yanlışları. *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(2), 173-182.

- Sosyal bilgiler dersi öğretim programı “sınıf yönetimi dersi için öğrenme kazanımları, öğretim-öğrenin aktiviteler ve değerlendirmelerin ilişkilendirilmesi”. (tarihsiz). 22 Temmuz 2019 tarihinde bologna.ankara.edu.tr adresinden erişildi.
- Sosyal bilgiler. (2019). 23 Temmuz 2019 tarihinde <https://www.nedir.com/sosyal-bilgiler> adresinden erişildi.
- Sönmez, V. (2005). *Hayat ve sosyal bilgiler öğretimi ve öğretmen kılavuzu*. (5. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sözer, E. (2009). “Sosyal bilgiler programının amaçları, ilkeleri ve temel özellikleri”. 23 Temmuz 2019 tarihinde <https://docplayer.biz.tr/23862887-Sosyal-bilgiler-programinin-amaclari-ilkeleri-ve-temel-ozellikleri.html> adresinden erişildi.
- Şahin, F. (2002). Kavram haritalarının değerlendirme aracı olarak kullanılması ile ilgili bir araştırma. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(11), 17-32.
- Şen, Ş. ve Yılmaz, A. (2013). Kimya öğretmen adaylarına göre kavram yanlışlarının nedenleri. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35, 59-95.
- Şengül, A. (2011). *Türk öğrencilerinin PISA 2009 okuma becerilerini açıklayan değişkenlerin CHAID analizi ile belirlenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Şeyihoğlu, A. ve Şahin, Y. (2019). Coğrafya eğitiminde kavram karikatürlerinin başarı ve eleştirel düşünme becerisine etkisi. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 13(19), 1-29.
- Tay, B. (2017). 2005 sosyal bilgiler dersi öğretim programı ile 2017 sosyal bilgiler taslak öğretim programının karşılaştırılması. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(8), 461-487.
- Tekkaya, C., Çapa, Y. ve Yılmaz, Ö. (2000). Biyoloji öğretmen adaylarının genel biyoloji konularındaki kavram yanlışları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (18), 140-147.
- Tonga, D. ve Uslu, S. (2015). Sosyal bilgiler dersinde kazanım-değer ilişkisi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(1), 91-110.

- Toprakçı, E. (1995). Okul örgütünün amaçlar açısından kendine özgü yönleri. *Eğitim Yöntemi*, 1(1), 1-8.
- Tuncel, G. (2012). Anlam çözümleme tablolarının sosyal bilgiler öğretmen adaylarının ölçme değerlendirme sürecinde kullanımını. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (25), 127-136.
- Tümertekin, E. (1994). *Beşeri coğrafyaya giriş*.(2464). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Türnüklü, A. (2000). Eğitimbilim araştırmalarında etkin olarak kullanılabilen nitel bir araştırma tekniği: görüşme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 24(24), 543-559.
- Ulusoy, K. ve Yelken, T.Y. (2009). İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin Atatürkçülük ile ilgili kavramları algılamaları. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(22), 2013-2023.
- Ülgen, G. (2004). *Kavram geliştirme kuramlar ve uygulamalar*. (4. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Üstün, E. ve Akman, B. (2003). Üç yaş grubu çocuklarda kavram gelişimi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (24), 137-141.
- Yağbasan, R. ve Gülçiçek, Ç. (2003). Fen öğretiminde kavram yanlışlarının karakteristiklerinin tanımlanması. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(13), 102-120.
- Yazıcı, H. ve Samancı, O. (2003). İlköğretim öğrencilerinin sosyal bilgiler ders konuları ile ilgili bazı kavramları anlama düzeyleri. *Milli Eğitim Dergisi*, (158), 83- 90.
- Yel, S. (2007). Kavram geliştirme ve öğretimi. C. Öztürk (Ed.) *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi Yapılandırmacı Bir Yaklaşım*. (s. 147-178). Ankara: Pegem Akademi.
- Yenilmez, K. ve Yaşa, E. (2008). İlköğretim öğrencilerinin enzimler konusu ile ilgili kavram yanlışları. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(2), 461-483.

- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (10. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, G. (2014). Eğitim bilimleri notları. 25 Temmuz 2019 tarihinde egitimbilimlerinotlari.com/tag/kavram-haritalari/ adresinden erişildi.
- Yılmaz, B. (tarihsiz). Okuma alışkanlığının okul başarısına etkisi. 16 Temmuz 2019 tarihinde <http://www.bby.hacettepe.edu.tr/yayinlar/dosyalar/Y%C4%B1lmaz.pdf> adresinden erişildi.
- Yılmaz, K. ve Çiviler, M. (2012). İlköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler dersi “yeryüzünde yaşam” ünitesinde yer alan tarih kavramlarının öğretiminde karşılaşılan kavram yanlışları üzerine bir eylem araştırması. *Türk Tarih Eğitimi Dergisi*, 1(1), 1-31.

EKLER

EK-1

Sevgili Sosyal Bilgiler öğretmeni,

Bu form, 6.sınıf Sosyal Bilgiler dersi 'İnsanlar, Yerler ve Çevreler' öğrenme alanında yer alan harita bilgisi ve coğrafi koordinatlara ilişkin, kavram yanlışlarını belirleyebilmek için oluşturulmuştur. Bu nedenle gerçek duygu ve düşüncelerinizi yansıtmamız son derece önemlidir. Veriler sadece araştırma için kullanılacaktır. İlgi ve yardımlarınız için şimdiden teşekkür ediyorum.

Gözde ÖZDOĞAN

MAKÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Tezli YL Öğrencisi

Kavram Yanılgısı: Bir kavramı yanlış tanımlama ve bu bilgiyi doğru zannetme.

CİNSİYETİNİZ:

GÖREV YAPTIĞINIZ OKULUN İSMİ:

MESLEĞİNİZDE KAÇINCI YILINIZ:

DOĞUM TARİHİNİZ:

ARAŞTIRMA SORULARI

- 1)6.sınıf sosyal bilgiler dersi 'insanlar, yerler ve çevreler' öğrenme alanında yer alan harita bilgisi ve coğrafi koordinatlara ilişkin öğrencilerde tespit ettiğiniz kavram yanlışları nelerdir?
- 2)Belirlediğiniz kavramlarda oluşan kavram yanlışlarının oluşmasının sebepleri nelerdir?
- 3)Kavram yanlışlarını önlemek ve gidermek için hangi tür etkinliklerin yapılmasını önerirsiniz?
- 4) A. Aşağıda belirlenen kavramlardan hangisi ya da hangileri öğrencilerde kavram yanlışına sebep olmaktadır?

- A. Matematik Konum
- B. Özel Konum
- C. Ekvator
- D. Harita
- E. Kroki
- F. Ölçek
- G. Meridyen
- H. Paralel
- I. Coğrafya
- J. Genel Coğrafya
- K. Fiziki Coğrafya
- L. Beşeri ve Ekonomik Coğrafya
- M. Yerel Coğrafya

B. Bu kavram yanlışını önlemek ve gidermek için neler yapılmalıdır?

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı: Gözde ÖZDOĞAN

Doğum Yeri ve Tarihi: Şarkikaraağaç 19.09.1989

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi: Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi

Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği

Yüksek Lisans Öğrenimi: Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Programları ve Öğretim

Bildiği Yabancı Diller:

Bilimsel Faaliyetleri: -

İş Deneyimi

Projeler: -

Çalıştığı Kurumlar: -

İletişim: 0553 1483484

E-Posta Adresi: gzdzdgn@gmail.com

Tarih :

